

Za dosledno delitev dohodka!

Ugotovitve in priporočila z razširjene seje predsedstva Okrajnega sindikalnega sveta — Intenzivno je treba izpopolnjevati notranjo organizacijo, delavsko samoupravljanje ter delitev dohodka v delovnih organizacijah — Pravilno postavljene materialne pobude (delitev dohodka) bodo najizdatnejše pripomogle k večji produktivnosti in ekonomičnosti — Delovni ljudje, proizvajalci, naj bodo dejansko aktivni činitelj vsega dogajanja v delovnih organizacijah

Minuli petek, 2. novembra, je bila v Kopru razširjena seja predsedstva okrajnega sindikalnega sveta. V referatu podpredsednika Marije Vogrič, izvajanjih predsednika Marjana Rožiča ter poročilih sindikalnih predstavnikov iz nekaterih večjih delovnih organizacij so se na tem posvetovanju lotili kompleksne problematike, ki se odpira v nadaljnjem razvoju in oblikovanju delavskega samoupravljanja ter pri uveljavljanju načela delitve dohodka po delu. Po razpravi, ki je veljala zlasti naslednjim problemom: proizvodnji in proizvodnosti, delitvi dohodka, življenjskim pogojem proizvajalcev oziroma družbenemu standardu, so opozorili na nekatere najvažnejše naloge, ki jim je treba v prihodnjem obdobju posvetiti največjo skrb in prizadevnost.

1 Nadaljevati je treba z intenzivnim delom na izpopolnjevanju razvoja notranje organizacije, delavskega samoupravljanja in delitve v delovnih kolektivih. Aktivnost na tem področju mora biti predvsem usmerjena na usposabljanje in krepitev notranjih sil kolektiva, na uvajanje takšnih osnov in meril za delitev ter oblik organizacije in neposrednega vključevanja delavcev v upravljanje, ki bodo največ doprinesle k povečanju proizvodnje, k racionalizaciji poslovanja in k znatnemu povečanju produktivnosti dela.

2 Potrebno je odpravljati določena pojmovanja, da se morajo gospodarske naloge reševati prvenstveno s političnimi sredstvi, ne pa tudi z istočasnim izboljševanjem materialnega položaja proizvajalca, pojmovanja, katerih posledice se kažejo v pojavih omejevanja in zadrževanja osebnih dohodkov ne glede na dosežene uspehe. Upoštevati je treba, da hitrejša povečanje produktivnosti in ekonomičnosti proizvodnje zavisi v veliki meri tudi od pravilno postavljenih materialnih pobud za uspešno gospodarjenje. Občinski sindikalni sveti so dolžni dati pobdo za izpopolnitev sistema delitve dohodka povsod, kjer so za to dani materialni pogoji.

3 Nujno potrebno je proučevati vlogo strokovnih in visoko strokovnih kadrov v sodobnem procesu proizvodnje in stimulirati uvajanje najnaprednejših tehničnih, tehnoloških in drugih izsledkov s kar najboljšo politiko delitve. To nikakor ne pomeni, da bi bilo treba na kakršenkoli način dovoliti povečanje osebnih dohodkov brez ustreznih uspehov.

4 To perspektivo je uresničiti v prvi vrsti z izdelavo ustreznih meril za delo in delitvenih instrumentov s tem, da se jih izpopolnjuje postopoma in sistematično, toda brez nepotrebnega obotavljanja ter dosledno

uveljavlja v praksi. Vse razpoložljive sile je usmeriti na uresničenje načela delitve po delu, na nadaljnje izpopolnjevanje pravilnikov in na opustitev vseh tistih elementov, ki težijo k uravnilovki in psihozi »načrta« v praksi delitve in zavesti delavcev. Ni dovolj, da kolektivni primerjajo dosežene uspehe samo z lastnimi uspehi v preteklem obdobju, ampak naj v svoji politiki delitve osebnih dohodkov upoštevajo še uspehe sorodnih kolektivov. To je pogoj za doslednejše uresničevanje delitve po delu v okviru družbenih meril.

5 Pri izdelavi in določanju meril je pomembna tudi vloga komisije za izvajanje predpisov o

PO ZADNJEM ZASEDANJU MEŠANE KOMISIJE

Poslej enotna cona

Imetniki propustnic VS zdaj lahko vstopajo ali izstopajo na kateremkoli mejnem prehodu vzdolž naše meje z Italijo

Na zadnjem zasedanju stalne jugoslovansko-italijanske komisije v Vidmu, ki je bilo zaključeno 31. oktobra, ko so podpisali novo besedilo o obmejnem prometu med Jugoslavijo in Italijo, so se med drugim sporazumeli tudi za nadaljnjo olajšavo v maloobmejnem prometu. Medtem ko je bil obmejni pas med Jugoslavijo in Italijo doslej razdeljen na tri sektorje, bo poslej vsa obmejna cona enotna. Imetniki maloobmejnih propustnic lahko zdaj vstopajo in izstopajo na kateremkoli mejnem prehodu. Tako sedaj n. pr. lahko z maloobmejno propustnico vstopi potnik na prehodu v Skofljam, izstopi pa na skrajnem mejnem prehodu v Ratečah.

KOPRSKA LUKA V MESECU OKTOBRU

Močan napredek v specializaciji

V preteklem mesecu je bilo v koprskem pristanišču 34.875 ton tovornega prometa. Uvoženega je bilo 22.773 ton blaga, izvozila pa smo 7.085 ton tovora. Obalni promet ali razvoj je izkazal 3.713 ton, tranzit je znašal 1.304 tone blaga.

V splošnem je začel tovarni promet v drugi polovici letošnjega leta naglo naraščati in je povprečje preko 30.000 ton pretovornega blaga v koprskem pristanišču že normalen pojav. Značilno za sedanje obdobje je naraščanje izvoza, zlasti pa naglo naraščanje tranzita preko koprškega pristanišča. Statistični podatki za promet Luke Koper kažejo, da smo v desetih mesecih letošnjega leta že dosegli lanskoletni promet. Letos je bilo pretovornega blaga že 204.238 ton raznega blaga, in sicer 129.544 ton tovora v uvozu, 41.453 ton v izvozu, v obalnem prometu 26.243 ton in v tranzitu 6.998 ton. Gotovo je postavka skoraj 7.000 ton tranzitnega blaga zelo zanimiva in spodbudna ter

kaže, da se države podonavskega bazena v vedno večji meri poslužujejo uslug koprškega pristanišča. Za svoje naravno zaledje je koprška luka predvsem zanimiva zato, ker je v specializaciji za pretovor lahko pokvarljivih tovorov in generalnega blaga že močno napredovala. K temu so pripomogli novozgrajeni objekti v luki: Demagas, prazarna kave in rezervoarji za vegetabilno olje. Spisek pretovornega blaga kaže, da so šli skozi pristanišče v

delitvi čistega dohodka. Komisije naj svoje metode dela vskladijo z značajem in namenom družbenega usmerjanja delitve v delovnih kolektivih. Nujno bi zatorej bilo treba opustiti administrativne metode vmešavanja v delovne organizacije, metode, ki imajo značaj birokratskega vsiljevanja dokončnih rešitev. Zavedajoč se, da so proizvajalci sposobni svoje probleme reševati sami v okviru ekonomskih enot ali v predstavniških organih, naj bi komisije s proučevanjem sistema delitve, s posredovanjem in izmenjavo izkušenj, z mobilizacijo kolektivov samih pri odpravljanju ekscesov v delitvi in z odkrivanjem problemov, katere naj bi delovne organizacije reševale na osnovi lastnih odločitev, pomagale kolektivom pri izgrajevanju mehanizma delitve po delu. Njihove ugotovitve naj bodo osnova aktivnosti sindikatov, zbora proizvajalcev in organov delavskega upravljanja.

6 Aktivnost družbenih činiteljev pri izpopolnjevanju delitve po delu je treba usmeriti tudi na nadaljnje poglabljanje delavskega samoupravljanja, na vključevanje vseh proizvajalcev v upravljanje proizvodnje in delitve ter na krepitev njihovega vpliva na vse organe in odločitve v kolektivu, da bodo delovni ljudje dejansko aktivni činitelji vseh dogajanj in se bo

(Nadaljevanje na 4. strani)

KO BOSTE SESTAVLJALI GOSPODARSKE PROGRAME ZA LETO 1963

Prvo besedo proizvajalcem!

Cez poldrugi mesec bodo proizvajalci stopili na prag novega gospodarskega leta.

Dotlej bo sicer treba v delovnih organizacijah opraviti še precej dela. Ponekod, kjer med letom ni bilo posebnih težav ne z reprodukcijskim materialom in devizami ne z obratnimi sredstvi ne z vnovčevanjem proizvodnje, pojde to delo zlahka. Marsikje ne samo do plana, ampak tudi čezenj. Ponekod pa bo treba v teh nekaj tednih še krepko zaviti rokave, da bodo postavljene naloge in obveznosti izpolnjene do kraja, ali pa vsaj do tiste mere, ko proizvajalcem nihče ne bo mogel oponesti, da bi ne bili zastavili vseh (subjektivnih) sil za izpolnitev proizvodnih nalog.

S svojimi delovnimi uspehi bodo proizvajalci tudi letos izdatno prispevali k nadaljnji krepitvi naše materialne osnove. Izkušnje, pridobljene v samoupravnem gospodarjenju in v uresničevanju načela o svobodni delitvi dohodka, pa bodo spodbudno vplivale na nadaljnje oblikovanje družbenih socialističnih odnosov. Oboje štejemo za dobro izhodišče novim gospodarskim programom, ki jih morajo delovne organizacije pripraviti in izdelati za prihodnje leto.

Ko proizvajalci zdaj hite proti koncu letošnjega gospodarskega programa, se jim, čeprav so še sredi obilnega dela, pojavljajo skrbi za prihodnje leto. Pred vrati delovnih organizacij že čaka nujna naloga: izdelava novih gospodarskih programov. Kako važna in odločilna je, ni treba posebej poudarjati.

Poročili iz posameznih komun posnemamo, da so se v nekaterih podjetjih že lotili izdelave gospodarskih programov. Ponekod so celo tako pohiteli, da so svoje gospodarske programe za leto 1963 že dostavili občinskim ljudskim odborom. V preživetem obdobju in starem sistemu bi bila ta vnetja naglica morda celo hvale vredna. Po novem pa se zdi nekoliko sumljiva. Ali niso plani oziroma gospodarski programi delovnih organizacij, kolikor se jih je že pojavilo na občinskih ljudskih odborih, prišli tako na naglem »z vrha«, ne da bi o njih vsi proizvajalci sploh kaj razpravljali, o njih govorili, se posvetovali? Nekateri posamični primeri pričajo, da je tako. Ko so namreč na občini v Sežani podvomili, da bi bili tisti gospodarski programi rezultat razprav in predlogov vseh proizvajalcev, so predlagatelji že imeli v žepu pripravljen nekdanji standardni alibi: o tem bodo delavci razpravljali kasneje, naknadno. Ker pa je na sedanji stopnji samoupravljanja in delitve dohodka takle »alibi« v kričečem nasprotju s socialistično demokracijo, so na občini povsem upravičeno tiste gospodarske programe zavrnili. Zakaj bi vendar kdorkoli jemal proizvajalcu pravico in dolžnost, da najprej on govori in presoja o tem, kaj bo in kako bo najbolje delal v prihodnjem letu?

Stališče, ki ga je v zvezi z metodo o sestavljanju programa za leto 1963 zavzel okrajni ljudski odbor, da bo namreč okrajni družbeni plan izhajal iz planov komun, ti pa iz planov delovnih organizacij in ne obratno, kot je bila delno dosedanja praksa, daje dobre pogoje, da bodo pobude neposrednih proizvajalcev dobile tudi odločilno veljavnost. Ali z drugimi besedami: v sedanjem obdobju našega socialističnega razvoja si ni več mogoče zamišljati gospodarskega programa, ki bi ne slonel na neposrednih proizvajalcih in ki bi neposredno ne odražal stanja in perspektive delovne organizacije ter volje in hotenja vseh proizvajalcev. Ko se torej v delovnih organizacijah lotujejo sestavljanja gospodarskih programov za leto 1963, naj nikjer ne hodijo po starih poteh, mimo proizvajalcev ali pa pred proizvajalce postavljajo gospodarski program kot »izvršeno dejstvo«. Pri sestavljanju in sprejemanju gospodarskega programa naj sodelujejo vsi proizvajalci, vse ekonomske enote. Na dlani je namreč, da bodo imeli v sebi največje mobilizacijsko silo edino tisti gospodarski programi, ki bodo sestavljeni iz misli, volje, predlogov in pobud vseh proizvajalcev.

Zatorej je popolnoma jasno: prvo besedo proizvajalcem! (Ž)

V DIVAČI JE ZAČEL OBRATOVATI NOV DALJNOVOD

Tuji milijoni za našo elektriko

V ponedeljek je bila na sedežu RTP Divača, ki je obrat Elektroprenosa Ljubljana, pomembna slovesnost, ki so se je udeležili številni predstavniki elektrogospodarskih krogov Jugoslavije in sosedne Italije, med njimi Ante

Raos, direktor Jugoslovanske elektrogospodarske skupnosti, inž. Vekoslav Korošec, generalni direktor ELES, inž. Ivo Klemenčič, podpredsednik Gospodarske zbornice LRS, z italijanske strani pa dr. inž. Giovanni Zambler, direktor SELVEG iz Trsta ter dr. inž. Lino Lion, direktor SADE iz Benetk. Prisotni so bili tudi generalni konzul FLRJ v Trstu Rudi Janhuba ter zastopniki okrajnih in občinskih ljudskih odborov.

Prisotne je prisrčno pozdravil Mihael Kunóver, direktor Elektroprenosa, pomen slovesnosti pa je obširneje obrazložil inž. Ivo Klemenčič.

Kakor na drugih gospodarskih področjih postaja sodelovanje Jugoslavije s sosedno republiko Italijo vedno pomembnejše tudi v elektrogospodarstvu. Prva pogodba o sodelovanju med ELES in SELVEG datira že iz l. 1957. Zaradi ugodnih hidroloških razmer v naslednjem letu je postala ta pogodba, po kateri naj bi ELES dobavljala energijo v Gorico (Italija) iz hidroelektrarne Plave,

brezpredmetna. Leta 1960 je sledila širša pogodba med JUGEL in SELVEG, ki predvideva izvoz energije do 15 milijonov kWh v januarju in februarju, uvoz pa v avgustu in oktobru. Ta pogodba je še vedno v veljavi. Letoš je bila sklenjena nova pogodba, ki zavezuje ELES, da dobavi na področje tržaškega ozemlja električno energijo z močjo 30 MW v mesecih november-december (1962) ter marec-julij (1963) in sicer iz RTP Divača 17 MW, iz hidroelektrarne Plave pa z učinkom 13 MW. Vse kaže, da se bo dobava podaljšala še za eno leto.

Na prvi pogled je videti vse preprosto in enostavno. Vendar ni tako. Za uresničitev obveznosti iz nove pogodbe so bili potrebni izredni napori, ki so bili tem večji, ker jih je diktiral relativno kratek rok. Tako je bilo treba na področju Hrvaške speljati 220 kV daljnovid Vinodol-Matulji, razširiti razne naprave in montirati avtotransformator v Divači, ki je bil v ta namen dobavljen iz Madžarske, ter izvesti razne spremembe v HE Plave, preurediti železniški daljnovid Divača-Opčine, napeljati daljnovid Divača-Lokev itd. Razumljivo je, da so ta dela, ki so se začela že neke pred štirimi leti, terjala poleg naporov tudi dokajšnje investicije. Za ilustracijo: samo v RTP Divača 640 milijonov dinarjev.

Uspeh je tu in pomeni važen dogodek, predvsem seveda na področju elektrogospodarstva obeh sosednih držav, in nedyvomno tudi kot nov člen v verigi obojestranskih splošnih prizadevanj za razširitev in utrditev medsebojnega sodelovanja. To sodelovanje zavzema vse širšo skalo od trgovskih pogodb do maloobmejnega prometa in se v njem zrcalijo koristi na obeh straneh. V tem smislu dobi polno veljavo zaključek inž. Klemenčiča: »Če nas povezujejo ceste in železnice, naj nas povezujejo tudi daljnovodi!«

In dodajmo: nova zveza med jugoslovanskim in italijanskim elektrogospodarstvom lahko postane važen precedens v načinu skupnega sodelovanja pri reševanju bodočih skupnih nalog, ne samo med dvema, ampak med tremi sosedami, to je v skupni regionalni grupi: Jugoslavija, Avstrija, Italija.

-er

DRŽIMO FIGE ZA NAŠE KRAŠEVCE!

Nafta na komenskem Krasu?

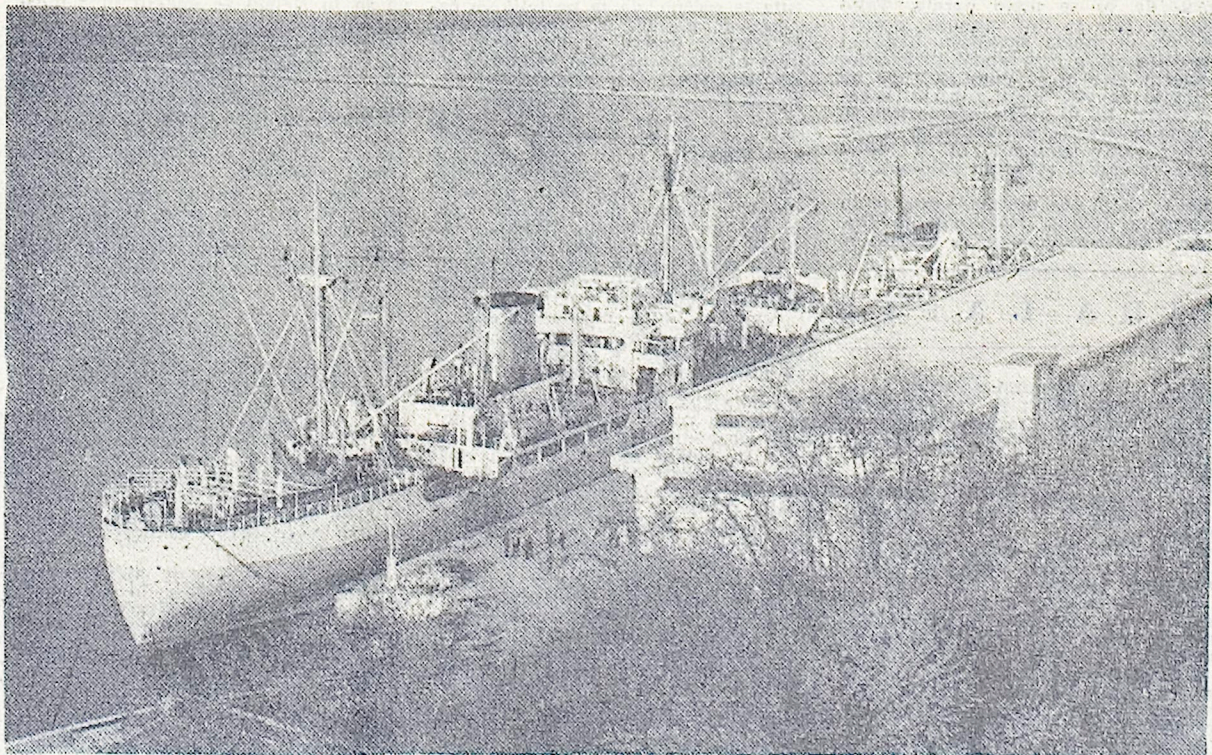
Zavoj: Brestovica pri Komnu —Gorjansko—Sveto—železna vrata—Vipavska predstavlja uganko, ki jo hočejo strokovnjaki razvozlati.

So tod nahajališča nafte? Radovednosti bodo kmalu zadostile ugotovitve ekipe lendavskega naftnega podjetja, ki je te dni začelo raziskovati zemljine grudi. Kot ob vsaki taki in podobni

priložnosti se slišijo glasovi, ki govorijo o tem, da so nekda med Komnom in Branikom opazili kance nafte, ki je prihajala na površje zemlje, da je nek kamnosek našel nafto v živi skali... nekaj da pač mora biti.

Morda pa je. Željá in voščil v tej zvezi si ni težko predstavljati. Ko bi ekipa našla vsaj na vodol

—er

Koprsko pristanišče pogosto obiskujejo tudi ladje našega pomorskega podjetja »Splošna plovba Pirana« in prispevajo svoj delež k razvoju najmlajše jugoslovanske luke. Na sliki: ena izmed znanih trojčic BBB Splošne plovbe m/l »Bled« naklada tovar v Kopru.

Z OBČINSKE KONFERENCE ZK V HRPELJAH

Značilen je močan razvoj

Poročali smo že, da je bila pred dnevi četrta redna konferenca ZKS za občino Hrpelje. Iz poročil o delu občinskega komiteja in njegovih komisij ter o bodočih nalogah ZK hrpeljske občine je bilo razvidno, da je občinski komitej pospeval pozornost delu članov ZK pri odpravljanju pomanjkljivosti pri vsakdanjem delu, pri samokritičnem ocenjevanju dela itd. Komitej se je v gospodarskih organizacijah trudil, da bi povečal produktivnost, da bi utrdili delavsko samoupravljanje in delitev dela, nagrajevanje in razvijanje ekonomskih enot. Gospodarski razvoj hrpeljske komunije je bil nagel. Ob njeni ustanovitvi jeseni leta 1955 ni bilo razen slabo razvitega individualnega kmetijstva ničesar. Po tem letu se prične močan gospodarski, družbeni in kulturni razvoj. V primerjavi z letom 1956 se bo

stopnja proizvodnje v industriji leta 1965 dvignila za 6,715 %, delovna sila pa za 488 %, v obrti se bo dvignila proizvodnja za 1,236 odstotkov, delovna sila pa za 613,3 odstotka. To so lepi uspehi, čeprav pa še vedno ne zadostujejo več za normalen razvoj občine, v kateri je nasloj premalo gospodarske osnove.

Konferenca je obravnavala tudi nadaljnji razvoj ZK v zvezi s III. plenomom CK ZKJ. Novi ko-

mite se bo moral vsestransko udeleževati, posebno pri okrepitvi in utrditvi stikov z osnovnimi organizacijami, da bodo le-te sposobne reševati pereče probleme. Osnovne organizacije namreč pospešujejo premalo pozornosti razvijanju socialističnih odnosov v družbenem samoupravljanju. Vse delo osnovnih organizacij ZK in članov komunije naj bo usmerjeno k temu, da bi dvignili kulturno in gmočno raven občanov.

KRAŠKA METROPOLA REŠUJE STANOVANJSKO VPRAŠANJE

Sredi Sežane še en lep blok

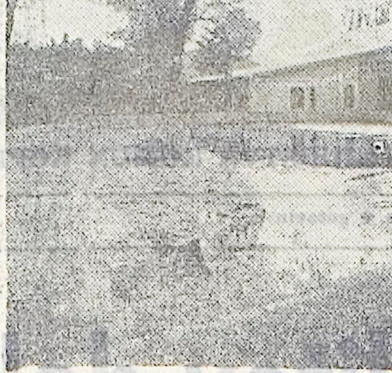
Pred kakim tedom so začeli sredi Sežane, nasproti sodišča, graditi nov stanovanjski blok, v katerem bo osem družinskih sta-

novanj in tri garsonjere. Investitor je občinski ljudski odbor, ki se je za gradnjo odločil spriču še vedno velikega pomanjkanja stanovanj za prosvetni, zdravstveni pa tudi upravni kader.

Z novim objektom, ki bo razmeroma blizu štirim novim stolpnicam ter pred nekaj leti zgrajenemu bančnemu poslopiju in domu »Partizana«, bo tudi ta del mesta odločno spremenil nvenj vid.

Novi stanovanjski objekti, ki se bodo z vselitvijo šestdesetih družin pridružili že obstoječim, bodo še močnejše podpirali potrebo po primernem »življenjskem« prostoru za otroke. Tega problema verjetno ne bo mogoče odpraviti v nedogled, ker bo postal preveč pereč. Gotovo ni manj, kakor v novem delu mesta proti železniški postaji.

Posebno stanovanjsko hišo s približno enako kapaciteto gradi občinski ljudski odbor — prav tako za potrebe prosvetnih in zdravstvenih delavcev — tudi v Komnu.

Motiv z Bača pri Knežaku, kjer ima svoj obrat naš veliki lesni kombinat »Javor« iz Pivke. Na Baču se ne ukvarjajo samo z zaganjanjem hlodovine, marveč proizvajajo tudi zelo zahtevne finalne lesne izdelke za izvoz v tujino

Tudi predosnutek republiške ustave v razpravi

Minuli teden je na svojem zasedanju pretresla in nato dala v javno razpravo osnutek nove ustave socialistične republike Slovenije naša republiška ljudska skupščina pod predsedstvom Vide Tomšičeve. Osnutek je obema zboroma na skupnem zasedanju obrazložil predsednik komisije za pripravo nove republiške ustave Miha Marinko. Ljudska skupščina je dala osnutek neposredno v javno razpravo, hkrati s sklepom, da je treba vse predloge, miselnja in sugestije v zvezi z osnutekom nove republiške ustave poslati republiški ustavni komisiji do 31. decembra 1962.

OBČNI ZBOR DPD »SVOBODA« V PIVKI

Odkritosrčen razgovor o delu

Pretekli teden so se člani DPD Svoboda v Pivki zbrali na rednem letnem občnem zboru. Ni jih bilo veliko, vsaj glede na število članstva in na število prebivalcev Pivke ne. Toda tisti, ki so prišli na občni zbor, so se zbrali z resnim namenom, da se pogovorijo, da kritizirajo neuspehe in pohvalijo uspehe, delo in akcije odbora in vsega dela pivškega DPD Svoboda. In končno zbrali so se še z namenom, da skupno določijo delovni program društva za prihodnje leto.

V preteklem obdobju se je društveno življenje najbolj razmahnilo v klubu, je pisalo med drugim v poročilu, ki ga je poslušal občni zbor. Vendar pa so bili prisotni člani mnenja, da bi bilo treba tudi to dejavnost poživiti, kajti gledanje televizijskega sporeda, branje revij in časopisov se ne more biti dovolj. Predlagali so, da bi dramska družina prirejala v okviru kluba dramske večere, ljudska univerza pa bi priredila ciklus predavanj o novi ustavi, o komunalni dejavnosti, o razvoju gospodarstva, postojinske komunije, o mednarodni politiki in o drugem. Upoštevanja vredni je tudi

predlog o rednih 14-dnevnih razgovorih o zunanje političnih dogodkih. K popestritvi klubskega življenja bi brez dvoma prispevala tudi preselitev knjižnice v prostore ob klubu, kar bi lahko uredili s pomočjo in z razumevanjem odgovornih krajevnih in občinskih forumov. Če bo ves ta program uresničen, bosta prav gotovo tako klub kot knjižnica veliko pridobila.

Ko so govorili o delu sekcij, so omenili predvsem pevski zbor in dramsko skupino. Zbor je lansko sezono zopet zapel z novim navdušenjem. Še uspešnejše pa bi lahko zbor delal, če bi imel svoj odbor, ki bi skrbel za probleme zbora in bi znal vskladiti težnje in želje mladih in starejših pevcev. Tako bi postal zbor enoten in čvrst kolektiv. Precej več problemov pa ima dramska družina. Problem sredstev, kulisa in kostumov so člani še srečno rešili, toda kljub dobri volji niso mogli samo z dobro voljo ustvariti dobrega odra in dvorane. Razmere v kino dvorani so nevezdržne in je v njej delo družine nemogoče. Toda vse, prošnje v zvezi s tem problemom so naletele na gluha ušesa.

Na občnem zboru je bilo tudi govora o godbi na pihala, ki je popolnoma prenehala z vsako dejavnostjo. Propadla je tudi poskus odbora, da bi pritegnil v to sekcijo čimveč mladih ljudi. Diskutanti so bili mnenja, da bi vendarle kazalo začeti novo akcijo vključitve mladih fantov v godbo in prepustiti godbo novemu dirigentu iz Postojne. Potrebno pa bi bilo, da se v skupino vrnejo stari člani, ki so še v Pivki.

Na občnem zboru so se razpravljali o ustanovitvi potujočega kina in knjižnice. Precej pripomb je bilo slišati na račun krajevnih in občinskih oblastnih in političnih forumov, ki se nikoli ne zanimajo za delo društva in mu niso pripravljeni pomagati v težavah. Tudi na občnem zboru ni bilo nobenega predstavnika, čeprav so poslali vabila.

Kljub vsem težavam in pomanjkljivostim obetajo, da je bil občni zbor nov korak v razvoju društvenega življenja v Pivki. Člani so nov upravni odbor izvolili enoglasno in zato pričakujejo, da bo njihovo zaupanje upravičilo s svojim delom.

USTAVA DRUŽBE

IZ EKSPOZEJA EDVARDA KARDELJA
O PREDOSNUTKU NOVE USTAVE

Rezultat vseh teh uspehov je tudi naša nova ustava. Družbeno-ekonomski in politični odnosi, ki jih formulira nova ustava, niso odnosi, ki jih je treba šele vzpostavljati. Ti odnosi so že naša stvarnost. Najsi so še vedno v začetnih fazah razvoja, in najsi so v svojih oblikah nedogajeni, pomenijo veliko zgodovinsko pridobitev naših delovnih ljudi. Odpirajo jasno dolgoročno perspektivo in so sami po sebi orientacija za akcijo in celotno družbeno prakso. Moč nove ustave je v tem, da prav takšna stvarnost krepi in utrjuje take politične in organizacijske oblike, v katerih se lahko ti odnosi najmočnejše in najbolj svobodno izražajo in nadalje razvijajo. V tem smislu ima nova ustava tudi določen programski pomen.

Toda s tem, da bo nova ustava postala formalni osnovni zakon naše socialistične skupnosti in zvezne države, še ni rečeno, da se bodo avtomatično uresničevali načela in težnje, ki so osnova te ustave. Ustavi bodo dali konkretno vsebino vsebinsko in moralno vsakodnevno prakso. Pa ne ljudje, kakršne bi želeli abstraktno-humanistični sanjci, ampak ljudje, kakršni so v resnici, ljudje z vsemi svojimi vrtilinami in z vsemi svojimi slabostmi. Ljudje pa bodo v svoji praksi delovali po razmerah, v katerih delajo in žive in po vplivu, ki ga bo imela na njihovo družbeno zavest in takšna praksa in ustvarjalna dejavnost najnaprednejši subjektivni činitelji družbe. V tem smislu bosta predvsem Zveza komunistov in Socialistična zveza delovnega ljudstva morali najbolj uspešno in uspešno pomagati delovnim ljudem v izpolnjevanju materialne in družbeno-ekonomske baze ustave določenega družbenega položaja človeka, hkrati pa v svoji politični, idejni in vzgojni akciji posvetiti največjo pozornost razvijanju socialistične družbene zavesti.

Uspehi smo dosegli predvsem s tem, da se je naša socialistična misel in akcija zmeraj naslanjala na močno enotnost naših delovnih ljudi ozroma naših narodov. Nadaljnje utrjevanje te enotnosti je hkrati jamstvo za doseganje novih rezultatov. Tej enotnosti je zmeraj znala dati politično in mobilizacijsko osnovo ter jo krepi in uspešno izpolnjevala v izpolnjevanju ciljev ustave in v izpolnjevanju ciljev Zveze komunistov in Socialistične zveze delovnega ljudstva. Ustava naj postane še ena prosvetna osnova, na kateri bodo naši narodi in delovni ljudje utrili svojo enotnost, z namenom, napeti nove sile za nadaljnji napredek socializma in zboljšanje življenjskih pogojev delovnih ljudi.

Ko govorimo o vlogi Zveze komunistov in tovariša Tita pri izpolnjevanju nalog in uresničevanju ciljev socialistične izgradnje, moram vsekakor opozoriti še na eno zgodovinsko koincidenco. Mi namreč postavljamo načela naše nove ustave, ki pomeni zgosten izraz vseh naših materialnih, družbeno-ekonomskih, političnih, znanstveno-kulturnih in drugih uspehov, v letu, v katerem so se izpolnjevali podedovani nalogi in dolžnosti ustvarjalnega dela in sedemdesetletno rojstvo tovariša Tita, človeka, ki stoji in je stal na čelu revolucionarnega boja našega delavskega gibanja prav v desetletjih, ki pomenijo največji prelom v zgodovini naših narodov in v katerih smo kar skokoma dosegli uspehe v njihovi materialni in družbeni izgradnji. Njegova ustvarjalna misel je ves ta čas izraz najbolj naprednih socialističnih in demokratičnih teženj naše družbe.

Ves ta čas je inspirator enotnosti vseh naprednih sil v boju za osvoboditev naših delovnih ljudi in narodov izpod zatiranja, eksploatacije in izkoriščanja, kakor tudi v boju za spremembo socialistične in demokratične družbe. Rezultati tega velikega zgodovinskega boja in naporov dobivajo zdaj svoj polni izraz tudi v novi ustavi. To pa pomeni, da je naša nova ustava — kot uzakojena živa stvarnost naše socialistične družbe — hkrati tudi prepričljivo potrdilo za pravilnost poti socialistične graditve, ki jo je pod fitovim vodstvom izbrala Zveza komunistov Jugoslavije, skupaj z njo pa tudi vse naše delovno ljudstvo. Zgodovinsko potrdilo pravilnosti politike in ustvarjalnega dela pa je največje priznanje, ki ga more človekova revolucionarna. A to je nedvomno pripadlo tovarišu Titu.

Spriču tega je pred nami z vse jasnostjo zahtevata pot nadaljnje napredka. To tudi v prihodnje ne bo pot brez težav in brez ovir, čeprav se bo njihov značaj delno spremenil. Zato bodo potrebni novi napor, da bi obdržali dosledno smer gibanja. Nova ustava naj istočasno še močnejše mobilizira vse socialistične sile v naši deželi za doseganje nadaljnjih rezultatov in boju za velike socialistične, demokratične in humane cilje, ki so izhodišče za našo novo ustavo.

III.

NAČELNE OSNOVE NOVE USTAVE

»Predosnutek nove ustave sloni na splošnih marksističnih teoretičnih postavkah o družbeni vlogi države in posebej o vlogi socialistične države v prehodnem obdobju kot države v odmiranju, kakor tudi na bogatih izkušnjah socialistične prakse po Oktobrski revoluciji, zlasti pa na izkušnjah naše lastne socialistične graditve,« je rekel Kardelj, ko je govoril o načelnih osnovah nove ustave v delu referat, ki je bil nastanjen in že prej razdeljen poslancem in članom Zveznega odbora SZDL.

Govorilo o vlogi države, je Kardelj rekel, da je država v socialistični družbi prehodnega obdobja nujno potrebna kot regulator odnosov med ljudmi na torišču proizvodnje in ekonomskih odnosov nasloj, dokler bo vladala ekonomska neenakost. Država je hkrati tudi instrument svobode in napredka, ne pa samo instrument pritiska.

Kardelj je opozoril na nevarnost, da postane država vir konservativizma in deformacij, in rekel: »Da država oziroma njen aparat ne bi postal ekonomska politična sila zase in s tem tudi konservator že preživljenih oblik družbenih in političnih odnosov, mora biti organiziran tako, da v njej čim bolj popolne odseva tudi nova socialistična družbena sistema in v njem ljudem razvojem mora država pomagati pri procesu preobrazbe razredne družbe v brezrazredno, to se pravi, da postopoma tudi sama odmirajo.«

Kardelj je opozoril na praktični pomen vloge države in rekel: »Od tega, ali se bo socialistična država orientirala v skladu s tezo o njeni potrebi po čedalje večji krepiranju države (ti je bila nekaj časa v socialističnem svetu zelo razširjena) ali v skladu z družbenim samoupravljanjem in čim bolj demokratično obliko izraževanja protislovij v razvoju socializma, je odvisna orientacija celotne graditve političnega sistema in organizacijskega mehanizma socialistične države.«

»Tisto, kar je odvisno od ljudi ali konkretno od ustave, ki naj bi jo sprejela, je nadaljeval Kardelj, ni določanje, kaj bo pred odmiralo sistem države in kaj spozneje, ali naj se bo sprejela v obliki manjše ali večje protivoljne aktivnosti in usklajevanja dejavnosti ljudi, ampak gre za to, da bi določili in zagotovili najugodnejše pogoje in čim bolj svobodno okvire za razvoj družbenega samoupravljanja in socialistične demokracije. V teh okvirih in vzporedno z rastočimi materialnimi in drugimi možnostmi družbene skupnosti si bodo delovni ljudje sami ustvarili take pravice kot obveznosti, tako svobodo kot avtoriteto.«

Iz tega izvira, da mora biti tudi socialistična država prehodnega obdobja takšna država, ki ohranja ureditev, a je ne konzervira, ki štiti pridobitve revolucije, a hkrati pospešuje tudi nadaljnjo demokratično evolucijo socialistične družbe, ki uspešno gibanje na določenih področjih družbenega življenja, ne zavira pa samostojne dejavnosti posameznih činiteljev družbenega napredka, ki usklajajo določena gibanja, a jih ne uniformira, ki ureja odnose med ljudmi, a ne določa usode posameznika. Najvišji cilj socialistične države je, da na koncu koncev preneha biti instrument za upravljanje z ljudmi in da postane skupni organizacijski instrument avtonomnih ljudi za ustvarjanje in stvaritev v izpolnjevanju ciljev ustave in ustvarjanje vsakega posameznika, v interesu najhitrejšega materialnega napredka za vse. Ko država doseže ta cilj, dejansko preneha biti država.«

»Iz vseh teh razlogov,« je dejal nadalje Kardelj, »predosnutek predvideva, da naša ustava ne bo samo ustava države, ampak da bo hkrati tudi specifična družbena listina, ki bo pomenila materialno podlago, politični okvir in spodbudo za čedalje širši razmah in notranji razvoj mehanizma družbenega samoupravljanja in neposredne demokracije.«

OSNOVNE DRUŽBENO-EKONOMSKE GIBALNE SILE
SOCIALISTIČNEGA NAPREDKA

Predosnutek ustave, kakor je izjavil Kardelj, stalno upošteva dva glavna faktorja: razvoj družbe, interes osvobodjenega dela in interes socialistične družbe ter njuno usklajevanje na vseh nivojih.

Ko je Kardelj govoril o prvem faktorju, je rekel, da je ta poleg najnaprednejših činiteljev socialistične družbene zavesti osnovna gibalna sila napredka socializma.

»Takšen osvobodjeni človek je dejanski subjekt, zaradi katerega socialistična država obstaja in ki naj mu bo podprejane. Zaveznost, organizirana, načrtna akcija družbene skupnosti usklajajo in usmerja ta interes, a tudi kadar deluje samostojno, mora v enotnem socialističnem sistemu na koncu koncev porajati socialistične odnose.«

Kardelj je dejal, da je temeljni kamen socialistične države in socialistične demokracije delo, osvobodeno vsakega izkoriščanja in vsakega izkoriščanja, a samim tem pa tudi zaščita pravic in svobode človeka na delovnem mestu, da pod enakimi pogoji za vse prisvaja in uživa sadove svojega dela, če hkrati izpolnjuje tudi svoje obveznosti za obstoj in napredek družbene skupnosti, v kateri živi.

»Drugi faktor je interes socialistične družbe, sloneče na družbeni lastni sredstev za proizvodnjo, da se kot tak stalno razvija, se vedno znova reproducira na višji stopnji materialnih in družbeno-ekonomskih odnosov in da zavoljo tega cilja plansko razvija svojo materialno bazo in ureja odnose med ljudmi, kolikor je nujno potrebno. Na tem področju — poleg organizacijskega mehanizma družbenega samoupravljanja in subjektivnih faktorjev mehanizma družbene zavesti — igra s svojo močjo prisiljevanja in svojim strokovnim in organizacijskim aparatom specifično, toda pomembno zgodovinsko vlogo tudi socialistična država.«

Ko je Kardelj potem govoril o medsebojni povezanosti in neenahni protislovnosti dveh faktorjev, je izjavil:

»Noben družbeni organ ne more brez škodljivih posledic za zdrav napredek socialističnih odnosov na primer izkoriščati pravice človeka, da pod enakimi pogoji za vse in v soznanju s svojim delom deluje pri delitvi proizvodov družbenega dela, da enakopravno sodeluje pri odločanju o materialni bazi in drugih pogojih svojega dela, da svobodno in pod enakimi pogoji izbira delo v nekaj družbenih možnostih, da z enakimi pogoji sodeluje v obveznostih gre za posameznika ali za celotno skupnost. In obratno, niti — bodisi za varnost, da bi spočiloval socialistične odnose, samovoljno in sebično ne vsiljevati posamični ali partikularistični interes v škodo skupnih interesov.«

Sovražnik je odkril zvezo

Iz romana SVETLOBA MLADIH LET. Izšlo pri Zavodu »Borec« v Ljubljani. Opremil Miligoy Dominko, risbe dr. inž. Dušan Lasič. Delo je bilo nagrajeno s III. Kajuhovo nagrado za leto 1960

Do oddaje je imela še poldrugo uro časa, pa se ni vrnila v hišo. Bala se, da ne bi koga od domačih prebudila. Zvečala je, da čim manj motiti in opozarjati nase. Čeprav so jo prostovoljno sprejeli pod streho, se je vseeno počutila kot vrnjenjaka, predvsem zaradi tega, ker jim ni povedala, kakšni nevarnosti jih s svojim delom izpostavlja. Nase sploh ni mislila. Prevečala je to nalogo in bila pripravljena nositi tudi vse posledice. Kadar pa je šlo za druge, so jo vedno napravili čim bolj dvomi, da ne dela pravi, če morajo četrati tudi oni. Tolikokrat si je želela, da bi si lahko uredila delo tako, da bi vsi odgovornosti nosila sama, da ne bi z njim nikogar drugega ogrožala, pa žal ni bilo moč. Najrazličnejše misli so se ji poldrugo uro glavi. Ogledovala je grobnice na pokopališču, nedogajene hiše in barake, toda z njim ni mogla pomagati. Kje pa naj dobi električno napetost za svoje delo in kako naj se neopazno prikrade v tak prostor? Kmalu je morala take nenavadne žele opustiti in se sprijazniti s tem, da je vezana na gostoljubje in pomoč drugih ljudi.

Odkrila je pralnico, ki je stala kakih petdeset metrov proč od hiše, in stopila iz nje v širino, kjer je delala. Sedla je in se stisnila v kot, da bi jo čim manj zabeležilo. Pa je kljub temu prišla kmalu driteti od mraza. Sledila je moker plašč in ga obesila na vrata. Tam je visela gospodinjska vrtna halja, ognjila jo je in se zavila vanjo.

Danes je zadnji dan v avgustu. Poročje gre h koncu, tudi vojna se bliža koncu, jaz pa še vedno nimam zveze. Toliko časa se že peham za tem, pa se še vedno vrtim v nekem začaranem krogu, ki ga ne morem presegati. Vseeno jutro si znova prižgem plamenček upanja in potem mi po malem ves dan ugaša, dokler me zve-

čer ne zagrne mrak. Kaj neki mi bo prinesel današnji dan?

Vstala je in se sprehodila po prostoru, da bi se malo ogrela. Tako dolgo so bile te ure čakanja, z ničim jih ni mogla skrajšati. Rjeda bi premišljevala o čem lepem, prijetnem, o nečem, kar bi jo pomirilo, kar ne bi imelo nobene zveze z njeno sedanjo stisko. Pa ni mogla. Kamorkoli je skušala pobegniti, povsod so se ji misli kar same izmuznile in se vedno znova vračale k svojemu edinemu cilju — zvezi.

Biljal se je čas oddaje, sedla je in pripravila aparat. Nataknila je slušalke, oddala svoj poziv in prosila za

VIDA LASIČ

odgovor. S tesnobnimi občutki, ki so jo zvesto spremljali že vseh petnajst dni njegovega dela, razpeta med dvomom in upanjem, je prišla na prostori.

Nenadoma so ji zagorele oči, živa rdečica ji je obarvala lica, od veselega razburjenja je glasno vzkliznila. Poslušala je.

Kliče ALZ, ALZ, ALZ, kliče ALZ, ALZ, ALZ. Sprejel sem tvoj poziv. Čakam na depešo. —

»Zvezo imam! Slišal me je!« je vrisalo njeno srce in v hipu pozabilo nesetne težave in bridkosti nedavnih dni.

»Da je imela zvezo, pa bo vse dobro,« je radostno zasepetala in občutek sreče in zmage jo je zalil kot topel val ter jo vso preplaval.

Odprla je zvezek z depešami in pričela oddajati. Delala je dobrih dvajset minut, ko je nenadoma zmanjkalo električne napetosti in je morala prenehati. Tako je v njeno veselje spričo

postavljene zveze kaj kmalu kanila prva grenka kaplja, skalila ga pa zdaj še ni.

Bila je srečna, da je po tolikem času končno uspešna, in prepričana, da ima glavne težave že za seboj. Se slutila ni, da se najtežje obdobje njegovega dela sedaj šele pričene.

Pozno popoldne je zopet dobila zvezo, toda z delom je imela še manjši sreci kot zjutraj. Komaj je namreč začela oddajati, že so prišli h gospodinji na obisk neki sorodniki in kot nalašč sedli na klop pred pralnico. Seveda je morala takoj nehati z delom, da ne bi njenega tipkanja slišali, in še se je ves dan bala, da ne bi kdo skoz odprto okno kaj opazil. Koliko laže bi bilo, če bi domači za njeno delo vedeli in pazili, da se ne bi nihče približal pralnici. Zdal pa ji ni preostalo drugega, kot čakati do naslednjega jutra. V zgodnjih urah je pač nihče ne bi motil.

Naslednjega dne je ob petih zjutraj spet dobila zvezo. Pričela je oddajati, pa je že sredi prve depeše zmanjkalo toka. In potem so ostali brez električne napetosti celih pet dni! In to zdaj, ko je imela zvezo in bi lahko delala! Zdelo se ji je, kot da se je vse zarotilo proti njej, in njenemu delu. Komaj je premagala eno oviro, že se je pojavila druga, proti kateri je bila brez moči. Pomislila je na to, da bi si priskrbeli akumulatorje in pretvornik in bila potem neodvisna od omrežja. Ampak za to bi potrebovala primeren prostor, kamor bi vse skupaj postavila, prenašati jih iz enega kraja v drugega pa seveda ne bi mogla. In spet je obstala pred istim osnovnim vprašanjem, kako priti do stanovanj.

Toliko časa se je trudila, da je končno le vzpostavila to zvezo, potem se pa tega uspeha niti en dan ni mogla veseliti. Kajti takoj so se poja-

(Nadaljevanje na 4. strani)

NE SAMOUPRAVE

USTAVNO SODIŠČE JUGOSLAVIJE

Prednačrt vsebuje odredbe o novi instituciji, ki bo igrala veliko vlogo v naši družbi in se je že pokazala kot neobhodno potrebna. To je ustavno sodišče oziroma ustavno sodstvo.

Na osnovi prednačrta bo ustavno sodišče Jugoslavije odločalo o soglasanju zakonov z ustavo Jugoslavije, o soglasanju republiškega zakona z zveznim zakonom in o soglasnosti drugih predpisov in splošnih aktov organov, delovnih in drugih samoupravnih organizacij z ustavo Jugoslavije in zveznimi zakoni. Razen tega bo to sodišče reševalo spore o pravicah in dolžnostih med federacijo ter eno ali več republikami, med dvema ali več republikami in med drugimi družbeno političnimi skupnostmi z območja raznih republik, če ni za reševanje takih sporov z zakonom predvidena pristojnost rednega sodišča.

Pri tem je vsekakor z ene strani bistveno to, da se na ta način zagotovi, da demokratični samoupravni mehanizem eventualno ne privede do rušenja splošno jugoslovanske enotnosti ali pa, po drugi strani, da pri zagotavljanju te neobhodne enotnosti potrebni in nujni centralizem ne pripelje do dušenja samoupravnega mehanizma.

Ustavno sodišče Jugoslavije daje zvezni skupščini mišljenje o vprašanju eventualnih nasprotij nekih odredb republiških ustav z ustavo Jugoslavije. Ako to sodišče ugotovi, da zvezni zakon ni v skladu z ustavo Jugoslavije, je zvezna skupščina Jugoslavije dolžna v roku šestih mesecev od dneva objave odloka ustavnega sodišča vskladiti zakon z ustavo. Ako skupščina tega ne stori, prestane veljavnost tega zakona oziroma njegove odredbe, ki niso v skladu z ustavo. Adekvatno bo v ustavah socialističnih republik postavljena vloga in organizacija republiških ustavnih sodišč.

PRAVOSODNI SISTEM

Prednačrt vsebuje posebno poglavje o sodiščih in javnem tožilstvu. V tem poglavju je nekaj značilnih novosti, do katerih bo prišlo v novem ustavnem redu. Tako je na primer predvideno, da voli sodnike in sodnike porotnike skupščina odgovarjajoče družbeno politične skupnosti, ali pa se z zakonom lahko predvidi, da sodnike in sodnike porotnike določenih sodišč volijo neposredno državljani.

Nadaljnja novost je v tem, da se predvideva volitev sodnikov in sodnikov porotnikov za z zakonom določen čas, toda lahko so ponovno izvoljeni. Kot je znano, so doslej volile ljudske skupščine oziroma ljudski odbori sodnike, in sicer za nedoločen čas. Prav tako je treba poudariti ustavni princip, da so razprave pred sodiščem javne in z zakonom bo odredeno, v katerih primerih bo izključena javnost zaradi zaščite splošnih in osebnih interesov.

Za sodišča so obvezni samo ustavni in zakonski predpisi, a ostali pravni akti nižje pravne sile samo toliko, kolikor soglašajo z ustavo in zakoni.

Nadalje je treba poudariti tudi to, da so v prednačrtu predvidene določene funkcije sodišč, ki jih do sedaj dejansko niso imela, ali jih vsaj niso opravljala. Tako prednačrt predvideva, da sodišča pri opravljanju pravosodja spremljajo in proučujejo družbene odnose in pojave od interesov za ostvarjanje svoje dejavnosti in dajejo predloge za preprečevanje družbeno nevarnih in škodljivih pojavov ter za utrjevanje zakonitosti.

OMEJITEV VOLIVNOSTI IN ROTACIJA KADROV

Prednačrt vsebuje odredbe o omejitvi volivnosti oziroma o rotaciji kadrov v skupščinskih svetih, in vodstvenih izvršnih upravnih položajih in podobno. Razen določenih izjem, ki jih je družba naprej predvidela, nihče ne more dvakrat zaporedoma opravljati take funkcije itd.

Kakor je jasno naglašeno, ni smisel teh odredb v nekakšni biološki izmenj generacij. Posebno ker gre za kadre, ki so bili nosilci našega družbenega sistema v njegovem dosedanjem razvoju in posebno za revolucionarne kadre, ki so s svojo borbo tudi pripeljali do zmage tega sistema. Smisel teh odredb je v bistvu v racionalnejši organizaciji in funkcioniranju družbenega dela. Omejevanje volivnosti, izmenjava kadrov na funkcijah naj bo mera v smeri borbe proti rutinerstvu, zastalosti, v skrajni meri možnega birokratskega zabubljenja kadrov. Kakor je jasno naglašeno, nimamo preveč ljudi in posebno izkušenih revolucionarnih kadrov. Toda kadre lahko tako pogosto pomešamo na razne funkcije, da lahko postavijo v ospredje iniciativo, da vnesejo spremembo in svežino v napredek te funkcije. Na koncu je treba adekvatneje izraziti naš celotni družbeni sistem, ki je principialno protibirokratski in demokratični.

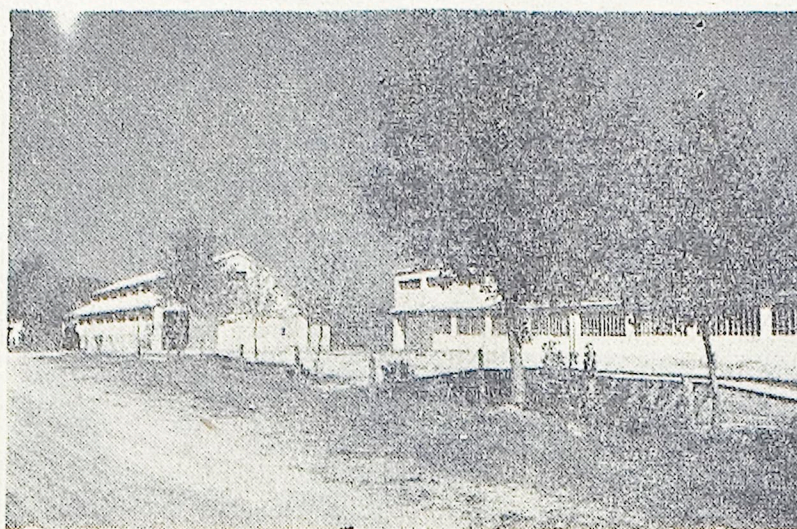
Na drugi strani se postavlja nekaj vprašanj ob tako velikem številu terminov, s katerimi se odražajo različne oblike lastništva. V prvi vrsti, ali je izraz »družbeno lastništvo« ali »družbena lastnina«, kar je isto, v njegovem novem pomenu najbolje izbran. Ta izraz je uporabljen tako pri nas kot v drugih zemljah z različnim pomenom. V svetovnem merilu nosi še vedno v sebi številna stališča klasične pravice lastništva in predvsem stališča etatističnega tipa. To je ravno prilika, da se za ta namen, kot izraz novih odnosov družbenega samoupravljanja, kljub vsemu najde takšen termin, v katerem se sploh ne bi pojavljala beseda »lastništvo« in bi tako sam po sebi nakazoval, da je vprašanje o novih odnosih med ljudmi in nova etapa v razvoju socialistične družbe. Uporaba različnih kategorij je danes že sama po sebi velikega pomena, ker gre za zameno sistema in potrebo po ostri izločitvi tistega, kar se opušta in onega, ki se šele poraja in se razvija. Toda sama tolmačenja niso vedno dovoljna za to razlikovanje.

Zdi se, da bi imel termin »družbena imovina« vseeno mnogo več smisla — kot izraz novih odnosov samoupravljanja in kot kontrast vseh obstoječih oblik lastništva in lastniških pravic privatnopravnega in etatističnega tipa ali pravice lastništva, ki na kakršenkoli način, pa četudi s privzokom nakazuje na zaključke takega karaktera. Toda, če ima ta termin resne priloge, če se pri iskanju primerne izraza naleti na niz resnih težav, to vseeno ne pomeni, da bi morali opustiti ta napor.

DELOVNA ORGANIZACIJA IN NAČELO NEODTUJLJIVOSTI

Vsekakor je treba prevzeti in kot tako pozdraviti načelo neprenosljivosti sredstev za proizvodnjo in drugih sredstev dela kot tudi rudnih in drugih naravnih bogastev, ki so družbena lastnina. Toda ali ni preostara in odvečna formulacija iz 14. člena prednačrta, s katero je dovoljeno delovnim organizacijam prenesti ta sredstva, toda z obvezo, da očuvajo skupno vrednost družbenih sredstev, s katerimi upravljajo. Morda je to faza našega razvoja, glede na dosežene izkušnje in glede na obstoječe odnose in dosege ter zahteve, toda nismo povsem sigurni, da bi se tako striktna potreba za tem stalno obdržala. Ustave ne sprejemamo in ne menjavamo vsako leto, toda življenje teče neprekinjeno dalje in rodi nove potrebe. Zaradi tega ni izključeno, da morda ne bo nekoč proces kooperacije in integracije različnega tipa zahteval, da se v okviru socialističnega sektorja dopusti prenos sredstev tudi brez odgovarjajočih odškodnin. Zaradi tega bi bilo, kakor se zdi, umestnejše dopustiti odtujevanje poedinih sredstev za proizvodnjo in drugih sredstev dela v okviru socialističnega sektorja in določiti, da se bodo pogoji in mere tega odtujevanja določili z zakonom. Takšna odredba dopušča, da se hitreje in učinkoviteje prilagajamo potrebam življenja.

Malo manjšega pomena je vzporedna opomba v členu 7 predosnutka, v katerem je govora, da so delo in rezultati dela »edina osnova in merilo materialnega in družbenega položaja človeka«. Beseda edina je povsem odveč, ker daje tej odredbi pomen, ki ne samo da ne ustreza današnjim razmeram, temveč je tudi v nasprotju z nekaterimi drugimi odredbami prednačrta posebno z zajamčeno pravico nasledovanja (čl. 62). In za njo ne obstaja ravno takšna potreba.

Obrat za proizvodnjo penaste plastične mase v Hrušici pri Podgradu

V KOPRSKEM »IPLASU« PO LETOŠNJIH ZAČETNIH TEŽAVAH KONČNO Z VZTRAJNIM DELOM

do izrednih proizvodnih uspehov

Ko so spomladi ugotavljali, da se bo posebno naše koprsko podjetje za proizvodnjo in predelavo plastičnih mas »Iplas« znašlo v hudi zagati zaradi pomanjkanja deviznih sredstev za nabavo re-produkcijskega materiala, smo se skoraj že kar pripravili na to, da tovarna ne bo mogla izpolniti postavljenega letnega načrta proizvodnje. Zato nas je toliko bolj prijetno presenetilo stanje v oktobru in lepi obeti do konca leta, ko bo — kot vse prav in lepo kaže — izpolnjen letni plan v polnem obsegu.

V razgovoru z inž. Petrom Aljančičem — pred nedavnim je prevzel poste direktorja »Iplasa« — smo zvedeli, da so res bile težave z nabavo surovin, da pa so bile ob razumevanju pristojnih organov v republikah in zvezi ter ob vztrajnem delu kolektiva premagane. Vodstvu tovarne je uspelo zagotoviti za leto dovolj re-produkcijskega materiala (pravkar pa že rešujejo tudi vprašanje teh dobav za prihodnje leto), tako da je lahko proizvodnja nemoteno tekla. Glede na rahlo zaostajanje v izpolnjevanju plana zaradi objektivnih vzrokov v prvi polovici letošnjega leta, ko je, surovin res že primanjkovalo, ko je

bilo toliko govorice in »blagohotnih« pogrebnih okrog tovarne prav zaradi kritičnega položaja z deviznimi sredstvi, da so ta bajanja precej demobilizirala tudi sam delovni kolektiv »Iplasa«, je ta po ureditvi tega vprašanja in zagotovitvi zadostnih količin re-produkcijskega materiala krepko poprijel in v kratkem času nadoknadil vse zamujeno. Posebno lepe uspehe so delavci »Iplasa« dosegli v oktobru, ko je vrednost proizvodnje že dosegla milijardo dinarjev.

Glede na letni plan proizvodnje v vrednosti 1.350.000.000 dinarjev je to sicer še vedno rahlo pod njim. Toda če vzamemo, da je samo v oktobru mesecu znašala realizacija 180 milijonov dinarjev in da je delovni kolektiv v svojem zagonu pripravljen prav toliko ali še več napraviti v novembru in decembru, potem je na dlani, da bo »Iplas« letni proizvodni plan ne samo dosegel, marveč po vsej verjetnosti tudi rahlo prekorčil.

Slika doseženega uspeha ne bi bila popolna, če ne bi še povedali, da nima tovarna nobenih zalog, da dela vse po naročilu in da vso svojo proizvodnjo sproti prodaja. Posebno močna je proizvodnja iprena — penaste plastične mase,

ki jo izdeluje obrat v Hrušici pri Podgradu. Vso proizvodnjo sproti odkupijo pohištvena industrija in obrati za predelavo predmetov za široko potrošnjo. Zalog svojih izdelkov ima tovarna nekaj samo pri predmetih za široko potrošnjo, kolikor mora nujno imeti zaradi večje izbire v asortimentu svojih izdelkov.

Tovarna pripravlja rekonstrukcijo svojih obratov za izdelavo iprena v Hrušici in emulzije v Kopru, kar ji bo omogočilo še večjo proizvodnjo, saj gre za izdelke, ki vse bolj osvajajo tržišče in postajajo nepogrešljivi v našem vsakdanjem življenju glede na svojo praktično uporabnost in cenenost.

Tovarna »Iplas« ima še druge, veliko večje načrte za prihodnost. Ker so to hkrati načrti občine, okraja in republike, skratka vse naše skupnosti, jih bodo s skupnimi prizadevanji in močmi verjetno lahko rešili. Kolektiv je že dokazal, da se ne boji nobenih nalog in bo zato ob pomoči omenjenih organov lahko rešil tudi to veliko zahtevno nalogo. Naj bi bile te skromne vrstice spodbuda in že vnaprej priznanje za dosežene uspehe zlasti v izpolnjevanju letošnjih proizvodnih nalog.

POPRAVEK

V članku »Ključ v rokah delovnih kolektivov«, ki je bil objavljen v 44. številki Slovenskega Jadrana dne 26. oktobra, je prišlo do neželbe pomote. Za predsednika skupščine komunalne skupnosti socialnega zavarovanja za gornje področje okraja Koper s sedežem v Postojni je bil izvoljen Marjan Likar, sekretar podjetja »Nanos« Postojna, in ne Jože Rok, kot je bilo pomotoma objavljeno.

KLUB ŠTUDENTOV OKRAJA KOPER JE ŽE ČETRTIČ PRIREDIL TRADICIONALNI POHOD

Letos po partizanskih poteh Pivke

»Prvič, vendar ne poslednjič, smo v vaši sredi tako neposredno kot domači med domačini in v tem vzdušju naj poteka tudi naš miting. Vsi veste, da je bil naš osnovni namen, obiskati partizanske vasi in se s kromno počastitvijo oddolžiti spominu padlim v NOB; z vami, ki ste voljo preživeli, pa obuditi spomine na borbe in partizanske mitinge; toda to ne bo partizanski miting. Takega bi mogli pripraviti samo stari borec, ki so bili pri prvih partizanskih mitingih; to bo srečanje študentov z vami, to bo uresničenje naše želje, navezati z vami tesnejše stike.«

20. oktober:

Brez ljubljanske megle seveda ne gre. Prav ona je bila krivica za čemer-no vzdušje, ki se ga nismo mogli znebiti. In prav vse je bilo narobe: nismo imeli ne harmonike, ne zastave in še blagajnik je zaspal. V Postojni pa smo potem dobili kar dve harmoniki, kar dve zastavi in še blagajnik se je pojavil. Postrojili smo se in odkorakali. Vsa čemernost se je brez sledu izgubila.

Skupaj z gimnazijci, ki so nas pričakali, smo odšli do spomenika padlim. Položili smo venec in se s skromno komemoracijo oddolžili tistim, ki nas niso mogli sprejeti in ki smo jim dolžni posebno zahvalo...

Z avtobusom smo se nato odpeljali do Bukovja. Tudi tukaj smo pred spomenik postavili venec, zapeli in recitirali. In prav nič se nismo mogli ustavljati. Mudilo se nam je v hrib nad Predjamo, k spominski plošči, kjer je bila marca 1944 konferenca borbene slovenske mladine za pivsko okrožje. Zdelo se nam je, da v vrhovi dreves še vedno slisimo njihov vzneseno besedo, njihov uporniški duh. Ko smo se pozneje spuščali navzdol, smo morda stopali prav po njihovih stopinjah. (Toda — mar tudi v resnici stopamo?)

Okrepčali smo se, izgubili tovaršila, ki se je tu menda preveč udomakilo in si v LANDOLU ogledali spomenik. Povedali so nam, da so ga prav letos postavili, in lepo so nas sprejeli. Po komemoraciji in po oddenju smo pripisali v SMIEHL POD NANOSOM. Tudi tu je bilo kakor drugod: spomenik, komemoracija, venec. In kosilo. Prileglo se je. Samo — najprej so se prestrašili, ko so slišali, da nas je namesto napovedanih štirideset kar trideset. Pozneje pa je bilo za vse dovolj in vsi smo bili zadovoljni.

Visoko pod Nanosom smo korakali še skozi STRANE, prijazno in znano partizansko vasico. V VELIKEM UBELJSKEM smo se ustavili pred spomenikom in pozneje — seveda — tudi v gostilni.

V HRUSVJUJU so nas pričakali pionirji osnovne šole in vaščani. Tako prisrčno so nas sprejeli, mi pa se jim nismo mogli drugače oddolžiti kot s pesmijo in s smehom v oči. In nismo se mogli ločiti, sonce pa se je očitno poslavljalo. Pa smo vsi skupaj odšli do SAJEVC, do spomenika padlim. Mrak je padal, vrh spomenika v obliki Triglava pa je še ponosno odražal na rdeče razžarjenem nebu kot simbol nečesa večnega in mogočnega. Naša dva kolega, ki sta položila venec, sta bila kot bronasta strazarja, ki čuvata dragoceno svetlino. Ubrana pesem je mehko zadonela v ta veličastni mrak...

Hoteli smo se posloviti, pa se nismo mogli. Izza levega vogala je prišla mala dobra mamica s pletenko, z desne strani je prinesla druga zelenko sadjevca in od kod ve kod zopet tretja »našlo kačje slinca«.

Tema nas je lovila, ko smo hodili čez RAKULIK. Tu smo se hoteli počakati in zbrati, pa kaj ko so nas vaščani vabili v hiše. Skupino kolegov je kar odpeljala mala punčka: »Je rekla mama, da pejte k nam.« Pa so šli.

Tema je bila vse gostejša, in po vsej verjetnosti slabša. Padali smo, pot bi

rali, nesigurne noge so zadevale ob kamenje in padale v luknje. »Madona, kakšna slaba pot in kakšna tema,« so robantili fantje. Dekleta pa: »Snops, snops, hih!« Grmovje nas je bilo v obraz, mrzle veje so zadevale ob noge, noge so nas bolele. V sru pa je žarel svetel spomin na toplotno moč naših ljudi, na njihove gostoljubne domove, na prijazne besede, nasmejane obraze, na njihove žuljave tople dlani. S stiskom roke in s »Hvala« smo se zahvalili za vse. Več povedati ne moremo. To lahko občutimo, to lahko ohranimo v dolgem, lepem spominu...

OREHEK je bil zadnja postojanka priga me. Ro večerji smo imeli v kulturnem domu kraja Štepanec, kjer se je pa seveda nadaljeval pod točko zabavnih del. Plesali smo in bili dobre volje, v gostilni pa so se fantje pobratili z vaščani in peli so, peli... Staro

in mlado, moški in ženske, še občinski možje so nas obiskali. Sele v poznih urah smo se odpravili spat — dekleta po hišah, fantje v grad na slamo. Samo nekateri vročerni so se bojevali z mrazom na vozu sena pod streho. Baje, da so bitko izgubili, ker so zjutraj iskali kapijce, da bi se segreli.

Drugo jutro smo se zahvalili svojim gostiteljem. Toda tudi njim se nismo mogli dovolj. Preden smo odšli, smo tudi v Orehku opravili še komemoracijo. Sestnajstim žrtvam, navedenim na spomeniku, so namenjene naslednje tople besede:

»Iz drevja, senc, oblakov, vstajajo spomini, počivajo ob vodah, v hribih, ob cestah tovariši ubiti. Ni nas mrtvih strah. Pogumno z njimi stopamo naprej v tišini.«

21. oktobra: Z avtobusom smo se iz Oreha odpeljali na JURISCE. V to odmaknjeno, znano partizansko vasico, kjer je bila marca 1944 ustanovljena komanda mesta St. Peter. Ko smo se zbrali okoli spomenika, je močan veter odnašal besede in pesem, kakor da jo

hoče ponesti še naprej, nad gmajne in gozdove, čez Mašun do Snežnika... Na BAC smo prihajali z občutkom, kakor da pričakujemo nekaj več kot drugod. In nismo bili razočarani. Mnogo se nas je zbralo okoli spomenika. S komemoracijo smo počastili spomin 24 ljudi, katerih imena so vklesana v kamen. Potem smo počastili še ploščo na hiši, kjer je živel narodni heroj Tone Tomšič. Bačani so ponosni, da je živel med njimi. In prav je tako.

V menzi obrata Javor so nam brhke kuharice pripravile kosilo in kar bale so se, da ne bomo zadovoljni, ko nas je bilo pa toliko. Pa je bilo vse v redu in vsi smo bili zadovoljni. Preden smo odšli, so nam naročili, naj v Ljubljani pozdravimo tovaršila Vido Tomšičevo. Obiljubili smo jim in obljubo bomo tudi izpolnili!

Tudi v KNEŽAKU smo imeli komemoracijo in tudi tu so nas povabili, naj se oddajemo. Izmenjali smo še besedo ali dve z domačini in že smo znatno okrepljeni odkorakali. Prašna cesta nas je bila polna in polne so nas bile vse gmajne in vrtovi. Grla so postala izsušena, ampak preprevali nismo nehali.

(Nadaljevanje na 5. strani)

NAŠ GOSPODARSKI KOMENTAR

Delež industrije in rudarstva

Industrija in rudarstvo predstavljata za koprski okraj važno gospodarsko postavko. Po predlogu resolucije o gospodarskem razvoju koprskega okraja naj bi namreč predstavljala industrija v letošnjem letu levji delež v družbenem proizvodu in sicer 12.847 milijonov ali za 14% več kot lani. To pa pomeni, da je treba industriji in rudarstvu, poleg prometu, kmetijstvu ter turizmu in gostinstvu v našem okraju posvečati največjo skrb.

Letošnji rezultati niso povsem taki kot smo pričakovali in smo o tem že ponovno govorili. Vendar ostaja delež industrije in rudarstva še vedno na prvem mestu in bo kot tak tudi ostal. Njegov razvoj zlasti v letošnjem letu kaže v bistvu iste značilnosti kot drugod, tudi osnovni vzroki za tak razvoj so v bistvu enaki kot drugje v državi in bi o teh vzrokih ne govorili podrobneje. Pač pa se kažejo v posameznostih nekatere značilnosti, ki so tudi delno vzrok za zastoj v porastu proizvodnje. Podatki namreč kažejo padec proizvodnje v industriji gradbenega materiala ter v lesni in tekstilni industriji, poleg tega pa tudi v proizvodnji nekovin in v premogovnikih. Na drugi

strani pa sta daleč nad povprečjem ladjedelništvo in kemična industrija, ki ju predstavljata Ladjedelnica, Piran in »Iplas« v Kopru. Lesna industrija bo zamujeno nadomestila, ker izvira njen zastoj iz rekonstrukcije tovarne v Ilirski Bistrici, ki sedaj redno obratuje oziroma proizvađa po rekonstrukciji več kot prej.

Industrijo gradbenega materiala predstavlja v glavnem podjetje »Ruda« v Izoli, to je opekarna, ki zaradi kakovosti izdelkov in visokih stroškov ne more uspešno. Ugotovljeno je bilo, da bi podjetje lahko uspešno poslovalo posebno še, če bi zboljšalo kakovost svojih izdelkov, ki bi jih pod določenimi pogoji bilo možno tudi izvažati. Trenutno proučujejo možnost spojitve tega podjetja s kakim gradbenim podjetjem, kar pa ekonomsko ne more predstavljati rešitve za celoto, temveč morda le za slabo podjetje. Tak način reševanja podjetij je bil že ponovno kritiziran in je treba umestnost take rešitve prej dobro proučiti.

Problem zase predstavlja »TOMOS«, ki postaja splošno in ne le okrajno vprašanje, ki ga bo treba s tega stališča rešiti. Toda o tem bi bilo pre zgodaj govoriti, ker so v pri-

pravi potrebne analize posebno še po spojitvi tega podjetja z »IMV« iz Novega mesta. Brez dvoma je treba iskati rešitev ravno na tej poti, to je z integracijo in kooperacijo. V tem sklopu bi našla svoje mesto tudi druga manjša koprška podjetja te stroke, kot n. pr. »LAMA« in še kako drugo.

Tekstilna industrija ne predstavlja za naš okraj kake večje dejavnosti in še take, ki bi imela večje perspektive za razvoj. Vendar mimo nje ne smemo. Toda pri gradnji velikih tekstilnih podjetij raznih strok in večanju nekaterih sedanjih je težko pričakovati, da bi se vzdržale manjše tovarne in obrati te vrste in bo tudi tu treba iskati rešitve v smeri integracije in kooperacije.

Vprašanje plasiranja premoga je splošno in ga je treba s tega zornega kota tudi gledati. Vendar kaže, da bo potrebno iskati rešitve zlasti v smeri predelave te energije v drugo na mestu samem, to je v prvi vrsti v električno in bi bil izvoz bolj časna rešitev. To tem bolj, ker mora za izvoz premoga družba plačati izvozniku premijo, dočim je n. pr. električna energija tudi kot izvozno blago zelo iskana.

-žj-

OKRAJNO ATLETSKO PRVENSTVO V KOPRU

Zmagovalca Postojna (moški)
in Sežana (ženske)

Ze drugo nedeljo po vrsti je bil koprski stadion priročno pomembnega atletskega dogodka. Za revijo najboljših slovenskih atletov je prišla vrsta revija najboljših atletov koprskih okraja. Nastopilo je blizu 80 atletov in atletin iz Postojne, Sežane, Pirana in Kopra. Udeležba je bila torej povsem zadovoljiva, čeprav bi lahko naša znana športna centra Ilirska Bistrica in Izola poslala vsaj nekaj predstavnikov. Zadovoljni pa smo lahko tudi z doseženimi rezultati, ki so v posameznih disciplinah kljub razmočenemu terenu presegli pričakovanja.

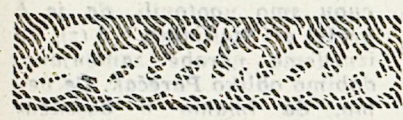
Ze v prvi točki sporeda (tek na 100 metrov) smo zabeležili odlični rezultat Koprčana Bežga. Le-ta je pretekel progo v času 11,3 kar je za tri desetinke sekunde slabše od rekorda prošle leta, ki ga je postavil prejšnjo nedeljo najboljši slovenski kratkoprogramac Muc. Odlični rezultat

Konferenca koprskih gimnazijcev

Pretekli teden so imeli letno konferenco še člani mladinske organizacije na koprski gimnaziji, ki so ji prisostvovali tudi predavatelji gimnazije in ekonomske srednje šole. Po obširnem uvodnem poročilu dosedanjega mladinskega vodstva o delu v minulemu letu je stekla razprava o kroških, ki zajemajo vedno večje število dijakov, o mladinskih urah, o uveljavljanju šolske reforme na gimnazijah, o delu športnega društva »Delfin« in o družabnem življenju na šoli.

Med sklepi konference je ustanovitev gimnazijskega časopisa, strelskega krožka, družine Počitniške zveze in Organizacije združenih narodov in poglobljanje stikov z dijaki drugih gimnazij ter strokovnih srednjih šol. Z. K.

Berite in širite

REPUBLIŠKA ROKOMETNA LIGA

Pomembna zmaga Pirančank

Po začetnih neuspehih se je ženska ekipa Pirana močno popravila. V nedeljskem kotu je zabeležila pomembno zmago nad ekipo Svobode iz Ljubljane s 5:4. Prvi polčas je bil krotak neodločen 3:3, v nadaljevanju pa so domačinke s požrtovalno igro dosegle en zadetek več. Slabše pa se je godilo Koprčankam v Kranju, kjer so izgubile srečanje s tamkajšnjo mladostjo s 6:12. Domačinke so si zagotovile zmago že v prvem delu igre, ko so pragazile Koprčanke z 10:3. V drugem delu igre so bile Koprčanke boljše, vendar je bila razlika iz prvega dela igre previsoka, da bi lahko upale vsaj na polovičen uspeh.

V moški ligi so Pirančani zabeležili

novi zmago. Tokrat so premagali Gorico na njenem igrišču s 27:20. Najboljši so bili Orač, Rozman in Alessi. Kakor je bilo pričakovati, je Ajdovščina gladko izgubila z Olimpijo iz Ljubljane z 9:20.

Olimpija	8	7	0	1	229:103	14
Slovan	8	7	0	1	165:95	14
P. Krin	8	6	0	2	156:83	12
Mladost	9	6	0	3	187:165	12
P. Delfin	8	5	0	3	176:138	10
Ajdovščina	9	5	0	4	149:128	10
P. Tržič	8	3	1	4	122:129	7
Svoboda	7	1	1	5	124:159	3
Gorica	8	1	1	6	109:129	3
P. Sentvid	7	1	0	6	98:182	2
Iskra	8	0	1	7	93:193	1

Slovan	9	7	0	2	94:47	14
Branik	9	7	0	2	102:67	14
Mladost	9	6	0	3	78:54	12
P. Siska	9	5	1	3	91:68	11
Svoboda	9	5	0	4	69:52	10
Kovinar	9	3	2	4	50:61	8
P. Crnomelj	8	3	1	4	35:57	7
P. Piran	9	2	2	5	51:75	6
P. Koper	9	2	1	6	63:79	5
MTT-Livarna	8	0	1	7	27:100	1

V koprski okrajni rokometni ligi je Izola premagala Delfin z 21:16, Koper je premagal Piran II s 25:12, Koper je premagal Delfin z 21:16, Koper je premagal Piran II s 25:12, Koper je premagal Delfin z 21:16. V ženski okrajni ligi pa je Jadran premagal Koper II s 5:2.

»Žejen sem,« je potožil Jože in žalostno pogledal.

»Boš že počakal dotlej, ko bodo prinesli,« sem ga zavrnil. On pa je zgrabil sekuro in začel sekati drva. Nekaj časa sem ga radovedno motril, nato sem pa pripomnil: »Ti boš vse polhe preplašil.«

»Kaj hočem,« je zmignil z rameni. »Drva morajo biti.« Medtem ko sem čakal na druge tovariše, se mi je obudil spomin na vojni čas, ko smo med roško ofenzivo ždeli v dolenskih hostih in prenišljevali, kako bi se nastili. Pa so prišli od neke domači terenci in ti so nas rešili s polhi. S seboj so imeli polnice in so nastavljali. Kuhali smo jih v svojih menažerijah s krompirjem v oblikih vred. Še danes sem hvaličen tem živalcem, ki so mi tistikrat potešile lakoto.

V daljavi se je zaslišalo ukanje in zasvetila se je luč. Polharji so se že bližali. Smejali so se in se šalili. Takoj so se znašli okoli ognja. S seboj so prinesli poln pladenj čevapčičev, krompir ter obilno steklenico. Med zbijanjem šal na račun najbolj žejnega Lakotnika je mirni Drotar pekel čevapčiče in se držal resno, kakor da bi opravljal zelo važen obred.

»Ne vem, Lakotnik, zakaj si ti tako žejen, ko si vendar ves čas samo ležal,« je namigoval Polde. »Kaj?« je ta skočil pokonci. »Joj, kako si pokvarjen človek! Ta je ležal,« je pokazal s svojo dolgo roko name. »Ti, Mecko, ti!« Pladenj s pečeni čevapčiči in kozarec z vinom je krovil okoli ognja. Lakotnik je pekel krompir, in kadar je potožil iz žerjavice na pol pečeni krompir, ga je kavalirsko ponudil sosedom.

»Meni najbolj prija krompir,« nam je zaupal.

»Pazi, da ne boš požrl kakšnega živega in kosmatega polha z repom vred,« ga je resno posvaril Franko.

»O, to pa ne!... Joj, kako si ti pokvarjen človek!«

Dreja in Stane sta vzela lambo in šla pogledat za polhi. Prišla sta razočarana.

»Vedel sem, da je ta čas že pozen za polhe. Zadnjič jih je bilo trideset, danes pa...« je potožil Dreja in spil kozarec vina. »Vedel sem, zakaj je šel Lakotnik prejele skrivaj v hosto. Šlihal sem neko cviljenje. On nam je povedel najmanj dva živa polha...«

»Joj!« je skočil pokonci obtožen in zaplesal okoli ognja. »Vsi ste pokvarjeni!«

In pisana družina — Dreja, Stane, Polde, Joško, Drotar, Stefan, Franko, Ludvik, Mirko, Jože in jaz smo še dolgo strmeli v nojemajoče plamene in se menili o prihodnji sezoni poljšega lova.

Vasja Ocvirk

rano skupino polharjev, ki bo prihodnjo sezono »strah in trepet« teh prijetnih in dragocenih živalic. Tudi mene so povabili s seboj — kot častnega gosta.

Popoldne je odšla prva skupina na pot. Na čelu strašansko važni Dreja s psičko, ki je zadovoljno skakljala okoli nas. Za njim je stopala njegova pisana družba: dolgokraki in dolgoroki Jože, po domače Lakotnik, drobni in žilavi Stane, prezelbi jaz in Drejini punčki. Zavili smo proti Orleku, v gosto gabrovo hosto, v kateri je naravna skalnata votlina. Tmurno sivo nebo nam ni kvarilo razpoloženja. V pol ure smo bili na cilju.

»Težko bo kaj danes,« je rekel Dreja in pogledal v nebo. Prste smo imeli premrle, zato smo začeli, da so se tudi polhi že pred mrazom umaknili v svoje polšine.

»Poskusimo!« smo se odločili. In vodja je ukazal: »Vidva z Jožetom po drva, midva s Stanetom bova nastavila pasti. Punčke bodo nabirale mah za sedišča in ležišča v votlini.

Razkropili smo se med drevjem. Jože je kot medved odlomil po drva in ves čas nekaj godel. Najbrž se je prepiral z vejami, ki so se mu zapletale v polena, in priganjal mojo počasnost s svojimi znanimi izrazi: »Boš, Mecko?...«

Prvi sežanski polharji gredo nastavljati pasti

Prvi sežanski polharji gredo nastavljati pasti

je tudi, da organizacija tekmovanja ne bi smela sloneti le na redkih, poštovnih organizatorjih, saj je dela preveč, da bi ga zmogli. Po drugi strani smo videli na stadionu precej bivših atletov in atletskih delavcev, ki so z rokami v žepu kritizirali, namesto da bi nudili konkretno pomoč.

Atletsko prvenstvo okraja in tudi nedavna revija najboljših slovenskih atletov sta jasno pokazala, da ima koprski okraj vrsto talentiranih tekmovalcev, ki že posegajo po republiških rekordih. Prav škoda bi bila, če bi te tekmovalce le enkrat ali dvakrat na leto poklicali na priložnostna tekmovanja, namesto da bi jim omogočili sistematično delo pod kvalitetnim strokovnim nadzorstvom. Spet se tu postavlja ustanovitev atletskega kluba v Kopru, kjer so že atletske naprave, nato pa tudi v drugih večjih središčih okraja. Bezeg, Planinc, Debeljak, Torkar, Perhace, Renčelj, Pazanin, Korčec, Petelin, Olivieri in drugi atleti in atletinje so pokazali izredni talent in zdaj je samo stvar telesnovzgojnih delavcev, da jim omogočijo nadaljnje delo. Njihovi nadaljnji uspehi bodo namreč najboljša propaganda za množično vključevanje mladih ljudi v to panogo.

S prireditve v mesecu prometne varnosti v Ilirski Bistrici

SLOVENSKA NOGOMETNA LIGA

NK DELAMARIS - NK LJUBLJANA 0:2 (0:1)

marisu, ki je uprizoril več svojih tipičnih »jurišev« z dolgimi pasovi. Ze v prvi minuti so imeli Izolčani lepo priložnost za vodstvo, toda napadalcu so oklevali. Podobna situacija se je ponovila v tretji minuti, ko je šla žoga namesto v vrata tik ob prečki v out.

Gostje so izvedli svoj prvi napad šele v sedmi minuti. Ta napad pa je bil usoden za ves nadaljnji potek igre. Iz položaja, za katerega bi skoraj 100-odstotno rekli, da je bil offside, je Turšič iz neposredne bližine z lahkov premagal domačega vratarja. Igralci Delamarisa so protestirali, toda sodnik je zadetek povsem pravilno priznal: dogodki so se odigravali namreč v neposredni bližini stranskega sodnika Bertoka, katerega zastavica se kljub

ogorčenemu žvižgalnemu koncertu občinstva ni premaknila.

Sumljivo doseženi zadetek je povsem demoraliziral domače moštvo. Izvedli so sicer še nekaj napadov, toda zelo neorganizirano, tako da o zrelih priložnostih sploh ne bi mogli govoriti.

V drugem polčasu je bila premoč Ljubljane na igrišču še bolj izrazita. Gostje so s kratkimi pasovi povsem zmedli domačine, ki so se v glavnem le še branili. Če bi bili ljubljanski napadalcu malo bolj iznajdljivi, bi morali zmagati vsaj s štirimi do petimi zadetki razlike. Ljubljanci so imeli idealne priložnosti v četrty, enajst, sedemnajst, dvajseti, sedemintrideseti in štirideseti minuti, toda vse so ostale neizkoriščene. Končni rezultat pa so postavili v 31. minuti iz gneče. Izolska obramba je zgubila glavo, žoga se je odbijala z nog na noge, dokler je ni Backović poslal v prazna vrata. Jerkovič je sicer posredoval, toda ji je samo spremenil smer, ni pa mogel preprečiti zadetka.

Če ocenjujemo igro domačih, potem moramo povedati, da je bila vsekar najslabša v letošnjem prvenstvu. Močno se je poznala odsotnost Marchesana, ki je doslej odlično opravljal vlogo poveze med napadom in obrambo. Radovič tej nalogi še zdaleč ni bil kos. Res je sicer, da je prvi zadetek domačine močno demoraliziral, toda kljub temu je vprašanje, kako bi se Izolčani uspešno upirali razpoloženim in tehnično znatno boljšim gostom. Sicer pa ta poraz ne bi smel demoralizirati Delamarisa. Tudi najboljša mo-

štva imajo slab dan, ko jim kljub vsem naporom ne gre. Izolčani so v prejšnjih srečanjih na tujih igriščih dokazali, da znajo igrati nogomet in prepričani smo, da jih ta poraz ne bo spravil iz koncepta.

Za goste lahko rečemo, da so pustili v Kopru najboljši vtis. Igrali so izredno fair in številna zvijanja Kostiča niso bila pravni umestna. Ljubljanci so prikazali tudi lepo kombinacijsko igro, največja njihova pomanjkljivost pa je bila, kakor smo že rekli, neodločnost pred vrati. Izolčani so vsilili svoj koncept igre: kratki pasovi, igra preko kril in start na prvo žogo. Zato njihovi zmagi kljub sumljivo doseženemu prvemu голу ni kaj oporekati.

Sodnik Kalin je sicer napravil nekaj manjših napak, toda zaradi teh napak res ne bi smele leteti vse tekmo na njegov račun psovke s strani posameznih nevzgojenih gledalcev. Če bi bili ti posamezniki le malo objektivni, bi morali priznati, da poraza ni zakrivil sodnik, ampak slaba igra domačinov.

Lestvica:

Triglav	11	8	2	1	23:11	18
Železnica	11	6	3	2	27:17	15
Odred-Krim	11	6	2	3	16:13	14
Rudar (T)	11	5	3	3	30:27	13
Celje	11	5	2	4	19:14	12
Slovan	11	5	1	5	23:21	11
Kladivar	11	5	1	3	16:20	11
Ljubljana	10	5	2	3	24:16	10
Sobota	11	4	2	5	20:17	10
Delamaris	11	3	4	4	18:23	10
Svoboda	11	2	4	5	13:16	8
Gorica	10	3	2	5	18:21	8
Ilirija	11	2	3	6	10:20	7
Rudar (V)	11	1	1	9	9:30	3

NAMIZNI TENIS V KOPRU

Tekmovanje mladine

V nedeljo je bilo v Kopru tekmovanje v namiznem tenisu. Organizirala je občinski odbor za jugoslovanske pionirske igre. Dopoldan je bilo tekmovanje pionirk in pionirjev, popoldan pa srednjih šol, društev in mladincev. Vsaka ekipa je imela pet članov: tri fante in dve dekleti.

Tekmovanje se je udeležilo 11 ekip: 5 pionirskih in 6 društvenih oziroma šolskih. Med pionirji moramo pohvaliti ekipo osnovne šole »Pinko Tomažič« iz Kopra, ki je zasedla prvo mesto, med društvu pa TVD Partizan Skofije, ki je dosegel tudi prvo mesto.

Tehnični rezultati:

Pionirji:

1. Osnovna šola »Pinko Tomažič« Koper: 4:2, 4:2, 5:1, 4:2 4 točke

2. Osnovna šola »Janko Premrl« Koper: 4:2, 3:3, 1:5, 4:2 2,5 točke

3-4. Osnovna šola Skofije: 4:2, 2:4, 3:3, 2:4 — 1,5 točke

5. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

6. Osnovna šola Gračišče: 2:4, 2:4, 2:4, 0:5 točke

7. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

8. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

9. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

10. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

11. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

12. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

13. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

14. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

15. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

16. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

17. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

18. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

19. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

20. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

21. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

22. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

23. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

24. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

25. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

26. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

27. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

28. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

29. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

30. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

31. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

32. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

33. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

34. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

35. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

36. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

37. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

38. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

39. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

40. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

41. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

42. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

43. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

44. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

45. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

46. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

47. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

48. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

49. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

50. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

51. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

52. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

53. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

54. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

55. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

56. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

57. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

58. Osnovna šola Dekani: 3:3, 4:2, 2:4, 2:4 1,5 točke

Dornberg(k), Zali breg, Trnov hrib

Dornberk na Vipavskem napolnjen s pravih imen, čeprav bi o tem vaščan težko prebrali. Pred nekaj leti so si ime po dolgi pravici priborili. Po nemško potmen nekaj takega kot Trnov hrib, Italijani so to ime prevedli v Montespino, čeprav ni tod o hribu, ki naj bi bil poraščen s trnjem, ne duha ne sluha. Vas leži namreč v prijetni dolini, obdajajo jo obli hribi, ki so obraščeni z vinsko trto. Zaradi tega so vas v prvih novjnih letih preimenovali v Zali breg (po lepem vinogradih v okolici). Komaj pa so se novemu imenu malce privadili, je nekemu sinu v glavo misel, da bi kazalo vas preimenovali pravzaprav v Vi-

KOBARIŠKI JUBILEJ

Letos praznuje Kobarid svojevrsten jubilej — 50. obletnico, odkar je posvetil v njem električna luč. Leta 1912 je inženir Uhlir, ki je po rodu Čeh, zgradil na Idriji elektrarno. Postavil jo je ob nekdanjem mlinu pri Kobaridu. Inženir Uhlir se sedaj živi kot upokojenec v Ljubljani. Ne bi bilo napak, ko bi se »Kobarici« spomnili tega dogodka, saj je elektrarna prinesla tedaj mestu blagostanje.

AVTOMATSKE ČRPALKE

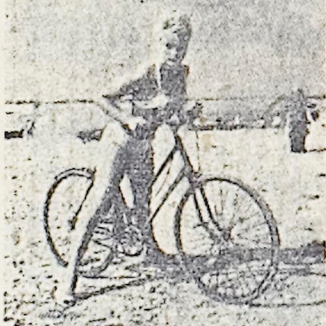
V Zahodni Nemčiji so pred kratkim zgradili 60 avtomatskih bencinskih črpalk. Brž ko vržete v rezo kovani denar, se odpre predal, v katerem je posoda z bencinom. Če vrnete prazno posodo v avtomat, vam bo priprava vrnila toliko denarja, kolikor je vredna posoda.

TEMPERATURA BLISKA

Dva sovjetska znanstvenika sta končala z opazovanji bliskov in s proračuni temperatur, ki jih blisk lahko povzroči. Rezultati kažejo, da doseže blisk temperaturo 20.000 stopinj Celzija in da napravi v atmosferi udarni zračni val, ki ustvarja pritisk do 150 kilogramov na centimeter.

Letošnjo Nobelovo nagrado za literaturo je stockholmska akademija znanosti dodala ameriški pisatelj John Steinbecku, ki ga poznamo tudi pri nas po petih prevedenih delih: Polentarska polica, Ljudje in miši, Bliser, Sadovi jeze in Vzhodno od raja. Steinbeck je bil februarja 1902 v Salinasu v Kaliforniji in šest ameriški književnik, ki je prejel Nobelovo nagrado (pred njim se Sinclair Lewis, Eugene O'Neill, Pearl Buck, William Faulkner in Ernest Hemingway). Letošnja nagrada je že narasla na 257.219 švedskih kron ali blizu 35 milijonov din. Na sliki: zadnji posnetek Johna Steinbecka pred nekaj dnevi

Na Hvaru snemajo v koprodukciji z Nemci film »Otoki«, v katerem so glavno žensko vlogo poverili vedno popularnejši Elki Sommer (na sliki)

Pred dnevi se je pri Milanu smrtno ponesrečil s svojim letalom predsednik italijanske energetske družbe za nafto in plin inž. Enrico Mattei (na sliki v svojem letalu pred nesrečnim zadnjim poletom). Nesreča je globoko pretresla vso Italijo, saj so imenovali inž. Mattea tvorca italijanskega gospodarskega čudeža. Bil je tudi član partizanskega odporaške gibanja in vodja kršanske demokracije v tem gibanju. Pred časom smo o njem poročali, ker je bil zaradi navezovanja stikov z alžirskim osvobodilnim gibanjem v zvezi s saharoskim nato tarča grožen francoskih ustrašev, ga je OAS celo obsodila na smrt

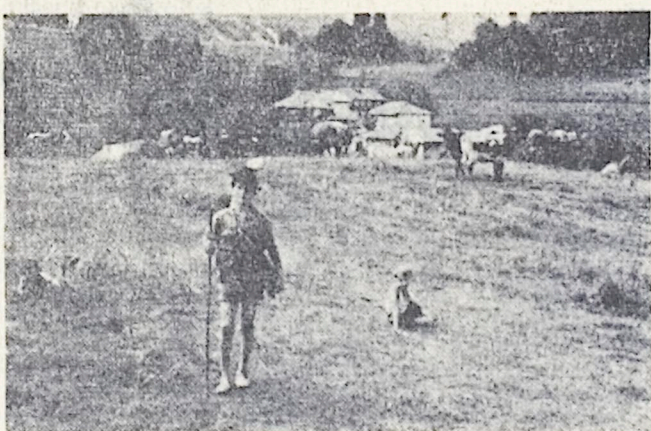

Pobuda skupine konservnih industrijev v ZDA je naletela pri industriji posode na ogorčene proteste. Kasprotna industrija je namreč začela izdelovati konzerve vsake vrste v posebnih posodah iz plastične mase, v katerih je moč konservirano jed takoj pripraviti brez uporabe druge posode. Proizvajalci posode so se v njihovi protestih pridružili seveda tudi tovarnarji detergentov, s katerimi so doslej pridne gospodinjice čistile umazano posodo. Slika kaže, kako simpatična mlada gospodinja uporablja nove konzerve

Na pokopališču

Vsako pokopališče je nekakšna meja med življenjem in smrtjo, pokopališče v Mirnu pa je tudi meja med dvema državama. Državna meja ga diagonalno seče na dve. Na obeh delih pokopališča so pokopani sorodniki, znanci in prijatelji z obeh strani. Na Dan mrtvih vidimo tod nenavadne prizore. Naši

državljeni, ki imajo svoje pokopane na italijanski strani, morajo s prepustnico bloka in zavijejo na pokopališče skozi stranski vhod, ki so ga bili prebili skozi obzidje. Tudi italijanski državljani, ki imajo svoje pokopane v drugi državi, morajo s prepustnico preko bloka, in nato zavijejo na pokopališče skozi glavni vhod. Letošnji komemoraciji padlih v NOB in žrtvam fašističnega nasilja so prisostvovali tudi državljani iz zamejstva.

Na Livku pri Kobaridu — tako baje stara legenda — je bilo nekoč lepo gorsko jezero. Kjer so se nekdaj po pripovedi pretakali zeleni jezerski valovi, so zdaj plodni travnat bregovi in lepe njive. Da pa legenda ni povsem izmišljena, pričajo velike gramozne jame, v katerih kopljajo vaščani gramoz za vzdrževanje gorskih cest. Po gramoznih jamah je med spranim prodom večkrat našli plasti drobnega peska in najfinjše mivke. Domači turistni delavci razmišljajo o tem, če ne bi kazalo jezera obnoviti vsaj v manjšem obsegu. Zajezili bi pobočen potok, ki teče mimo naselja Golob. Tam nameravajo urediti tudi planinski dom. Oboje bi služilo letnemu in zimskemu turizmu. Poleti bi jezere služilo kot prijetno kopališče in športno središče za plavanje in veslanje ter morda še jadranje, medtem ko bi pozimi jezerski led služil za športno drsanje in hokej na ledu, ki bi se tako pridružil že tradicionalnim smučarskim in sankarskim na Livku. Gornji posnetek kaže naselje Golob s travniki in pašniki, ki so jih v davni preteklosti jezerske vode. Legenda pripoveduje, da je bil sredi jezera otoček z gradom, v katerem so služili kot hipec Golob, Ravnar, Jevšek, Sturm, Plik in stari Perat, katerim je graščak, ko je voda iz jezera odtok, odpustil osušeno zemljo v obdelovanje. Tam so se stalno naselili. Se dandanašnje nosijo naselja v gorskem sedlu med Kukom in Matajurjem njihova rodbinska imena

KORENINE PŠENICE — KOMPAS

Skupina kanadskih učencev je odkrila nekaj zanimivega in praktičnega. Odkrili so, da bi korenine kanadske ozimne pšenice lahko rabile za kompas — zaradi delovanja zemeljskega magnetizma rastejo vedno v smeri sever-jug. Farmarjem so sporočili, naj odslej sejejo pšenico v smeri vzhod-zahod, da bi bile tako korenine močnejše in pridelok obilnejši.

MESEC NI TAKO BLIZU

Srednja oddaljenost Meseca od Zemlje je precej večja, kakor pa so doslej menili. Ta razdalja znaša 383.399 kilometrov, kar je za 14.484 km več, kot so predvidevali.

JAPONSKI UMETNI SATELIT

Še letošnjo jesen bodo Japonci izstrelili svoj prvi satelit. Težak bo 36 kilogramov. V njem bo sedela majhna opica. Opica v satelitu ne bo obletela zemlje, marveč bo opisala le balistično krivuljo. Satelit bodo pognali s tristopenjsko raketo.

Ajdovski vlak in progovke

Leta 1900 so ugledni možakarji in gospodarstveniki iz Ajdovščine in Gorice sklenili, da bodo zgradili železniško progo, ki naj bi povezovala Ajdovščino in Gorico. Rečeno, storjeno. V začetku oktobra pred 60 leti je poljal po tej progi prvi vlak. Bilo je veliko potnikov in tudi veliko gledalcev. Stare Ajdovce sem vprašal, kdaj je odpeljal prvi vlak iz Gorice proti Ajdovščini. Prebrisano so me pogledali in dejali: »Jh, povem, ko je prišel iz Ajdovščine v Gorico. Čudna reč, saj je Ajdovščina vendar zadnja postaja. Pa so mi pojasnili zadevo. Progo so namreč začeli graditi iz Ajdovščine proti Gorici. Da bi se gradnja hitreje in uspešneje odvijala, so železniški lokomotivo pripeljali iz Gorice v Ajdovščino z vprežnim vozom, in ko je bila proga dograjena, jo je lokomotiva seveda najprej primahala iz Ajdovščine v Gorico. Železniški prelazi se precej potem, ko je bila pro-

ga zgrajena, niso bili zavaro-vani, zato je brzokone terjala tale tehnična pridobitev kar precej žrtve. O Vipavski železnici pa pripovedujejo še eno zanimivost, ki je močno vplivala na razvoj gospodarstva. Progovni delavec iz Volje drage mi je pripovedoval, da so po končani gradnji posadili ob železniškem nasipu tudi mlada češnjeva drevesa. Kmalu je ena izmed češenj jela leto za leto roditi sočen sad — v drugi polovici aprila. S tega drevesa so narezali cepice in jih cepili na divje češnje. Zato pravijo zgodnjim goriškim češnjam tudi štrekarce ali progovke. Se danes imajo te češnje najboljše ceno na domačem in tujem tržišču.

Kje je kaj te dni

RADIO KOPER

Vsak dan razen nedelje poročila ob 7.30, 13.30, glasba za dobro jutro ob 7.15, 7.35, radijski dnevnik ob 15. uri.

Nedelja, 11. novembra:

8.40 Z vedro pesmijo v nedeljsko jutro — 9.00 Naša reportaža: »Aktivno in zavestno nadaljujemo razpravo o ustavi« — 9.15 Zabavni zvoki — 9.45 Poje Amalija Rodri-guez — 13.30 Sosedni kraji in lju-dje — 14.00 Glasba po željah — 15.10 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.15 Poje moški zbor iz Dornberka — 15.30 Nedeljski ren-dez-vous.

Ponedeljek, 12. novembra:

13.40 Odlomki iz oper — 14.30 Zabavni mozak — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Be-neške narodne pesmi.

Torek, 13. novembra:

13.40 V ritmu z orkestri in ansam-bli — 14.00 Paleta zabavnih popevk — 14.30 Igrata orkestra glasbene šole Šiška-Bežigrad iz Ljubljane in glasbene šole iz Skopja — 14.45 Narodne otroške pesmi v prired-bah Janeza Bitenca poje otroški zbor RTV Ljubljana — 15.15 Za-bavna glasba, vmes reklame — 15.30 Za dobro voljo bo igral kvin-tet Aysenik.

Sreda, 14. novembra:

13.40 Mala prodajalna plošč — 14.00 »Bosna, zemlja moja mila« — in druge bosanske narodne pesmi — 14.30 Za odhiti in razvedrilno igrar-jio pojo David Rose, Ivo Robić, Yvette Horner, Mary Ford in Don Swan — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Poje fantje na vasi.

Četrtek, 15. novembra:

13.40 20. s francoskim orkestri — 14.00 Glasba po željah — 14.30 Me-lodije za prijetno popoldne — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Slovenske narodne pesmi s Koroške.

Petek, 16. novembra:

13.40 Šest pesmi Karla Szymanov-skega poje zbor Poljskega radia p. v. Tadeusza Dobrzanskega — 13.58 Iz albuma zabavnih melodij — 14.30 Leharjeve melodije — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.30 Domače aktualnosti — 15.40 Glasbena medigra.

KINO

KOPER: 9. novembra italijanski film SKANDAL ZA KULISAMI, 10. in 11. novembra ameriški barvni film SREDI NOCI, 12. in 13. novembra italijanski barvni CS film ORIENTALKE, 14. novem-bra sovjetski film KO SO BILA DREVEŠA VELIKA, 15. novem-bra danski film POSLEDNJA ZIMA.

IZOLA: 9. novembra francoski film IGRE LJUBEZNI, 10. in 11. novembra ameriški film GRO-BA SILA, 12. novembra italijanski film SKANDAL ZA KULISAMI, 13. in 14. novembra dan-ski film POSLEDNJA ZIMA, 15. novembra ameriški barvni film OD PEKLA DO TEKSASA.

SKOFIJE: 10. novembra francoski film IGRE LJUBEZNI, 11. no-vembra italijanski film SKAN-DAL ZA KULISAMI, 13. novem-bra ameriški film GROBA SILA, 15. novembra italijanski barvni CS film ORIENTALKE.

SMARJE: 10. novembra italijanski film SKANDAL ZA KULISAMI, 11. novembra francoski film IGRA LJUBEZNI, 14. novembra ameriški film GROBA SILA.

POSTOJNA: 9. novembra jugoslo-vanski CS film NE UBIJ, 10. in 11. novembra francoski barvni CS film GRBAŠTI VITEZ, 13. in 14. novembra angleški film LI-GA GENTLEMANOV, 15. novem-bra ameriški barvni CS film GIGI.

PIVKA: 10. in 11. novembra ame-riški barvni CS film TEK ZA SONCEM, 14. novembra franco-ski barvni CS film PORTUGAL-SKE PERICE.

PRESTRANEK: 11. novembra ju-goslovanski film NASELJE NA TRGU.

SEŽANA: 9. novembra ameriški film TOBY TYLER, 10. in 11. novembra ruski film ZORANA LEDINA (I. del), 15. novem-bra ruski film ZORANA LEDINA (II. del).

TELEVIZIJA

SPORED TV STUDIA LJUBLJANA

Nedelja, 11. novembra: 10.30 MATINEJA RTV LJUBLJA-NA, 11.45 ALKIMIST — zgodba iz od-jade Robin Hood

Ponedeljek, 12. novembra: 18.30 TURKI V BUTALAH — otro-ška lutkovna igra o Butalcih, 19.00 DOKUMENTARNI FILM, 19.30 TV OBZORNIK, Sreda, 14. novembra: 18.00 TV SLIKANICA: JAKEC NE-KAJ I, 19.30 TV OBZORNIK, 20.45 MLADI NAM POJO — za-bavno-glasbena oddaja, Četrtek, 15. novembra: 19.30 TV OBZORNIK, 20.30 TV TRIBUNA, 21.10 DOKUMENTARNI FILM, 22.10 KONCERT MLADIH NAGRA-JENCEV (nadaljevanje bog-rajske oddaje z istim naslo-vom), Petek, 16. novembra: 18.00 KULTURNA PANORAMA, 19.30 ZIMSKE NALEZLJIVE BO-LEZNI — predava predstoj-nik Infekcijske klinike v Ljubljani prof. dr. Bedjanec, 19.00 S KAMERO PO AFRIKI, 19.30 TV OBZORNIK, 19.45 PROPAGANDNA ODDAJA, 20.30 PRENOS, Sobota, 17. novembra 19.30 TV OBZORNIK, 22.15 TRETJI CLOVEK

ZA ČISTOST IN PRISTNOST NAŠIH IMEN

Parecag - Porečak

V piranski občini imamo za-selek Parecag, ki je postal šir-se znan, odkar so tam okoli nastala gojišča industrijskih, dišavnih in zdravilnih rastlin. Tam je zdaj tudi skladišče za pridelek. Na veliko smo pri-čeli gojiti bolhač, ki daje učin-kovito sredstvo za pokončeva-nje mrčesa, zlasti bolh, stenic, muh itd., potem sinko in dru-gre podobne rastline.

Kakšno je to ime — Pare-cag? Italijansko? Ob vsem eti-mološkem trudu ni mogoče ugotoviti, da bi moglo v ita-lijanski karkoli pomeniti. Ali je torej slovenskega izvora? Tudi v slovenski v tej obliki ni razumljivo, postane pa nam brž razumljivo, če se ga loti-mo z enako metodo, kot smo se lotili imena Pacug. Tudi tu imamo opravka s podobno pri-pono — cag s končnim g. Če ga spremenimo v k, iz česar je po vsej verjetnosti nastal, ka-kor Prečenjo iz Prečnik, do-bimo obliko Parecag. Pri Pa-cugu smo ugotovili, da je č prešel pri Italijanih v c (2). Če izvedemo narobe zamenjavo, dobimo obliko Parecag. Če ve-mo, da imamo v bujskem okrožju zaselek Podrečak z enako preobrazbo, se gotovo ne motimo, če se odločimo za trditve, da je Parecag nastal iz slovenskega imena Podre-čak, ki pa je verjetno že davno izgubil d, kakor n. pr. Zani-grad (Zdnjigrad) in se zato gasil Porečak.

To bo verjetno vzbudilo ugo-vor, češ, zaselek ne leži ob reki ali pod reko, saj tam reke sploh ni. To je popolnoma res, samo da zlog reč nima oprav-ka z reko, marveč s samostal-nikom reta, rejte, kar pomeni lahko rešeto ali tudi kotanjio ali kotanj podoban svet. Tj se je v slovensčini v mnogih be-sedah spremenil v č, še češče pa v srbohrvaščini (bitje — biče, cvetje — cveče itd.). Po-ložaj Parecaga temu ustreza, zato se kar mirno odločimo za ime Porečak, nastalo iz Podrečak.

R.

— Da, da, dragec: cestni valjar me je povozil!

Lev Šejn:

14

Strogo zaupno

VOHUNSKA ZGODBA IZ II. SVETOVNE VOJNE

Larcev je bil eden izmed tistih treh sodelavcev varnostnih orga-nov, ki so tiste noči pregledali blagajno, v kateri je Leontjov črval dokumente in tajne formule. Takoj je ugotovil, da je nekdo odprl blagajno s ponarejenim ključem in jo s tem ključem tudi zaprl. Pred Larcevim je zrastle tole vprašanje: kdo izmed uslužbencev instituta se je bil zapletel v to nekočno delo; katera sovražnikova agentura je prodrla v institut; kako onemogočiti sovražnika, da bi še vnaprej vohunil okoli instituta.

Larcev ni dovolil direktorju instituta samo tega, da bi obvestil Leontjova o vsem, kar se je bilo pripetilo, marveč je čutil za svojo dolžnost, da se s konstruktorjem osebno pogovori in da ga po mož-nosti tudi pomiri. To mu je uspelo šele tedaj, ko je Leontjovu po-jasnili, da se tuja vohunska mreža ni uspela okoristiti s posnetki, ker je bil film šele odposlan v Berlin, kjer naj bi ga seveda podrob-neje preučili. In kar je najvažnejše, izkazalo se je, da posneti doku-menti sami po sebi ne bi nudili kdo ve kako jasne predstave o izu-mu, ker so del dokumentov čuvali v specialnem oddelku instituta, del dokumentov pa so bili odposlani v Čeljabinsk. Ni pa izključeno, je dejal Larcev, da se ne bi nemška vohunska služba lotila iste zadeve znova in z druge strani.

Larcev je poznal nemško obveščevalno službo in njene metode kot slab denar. Vedel je, da ga odlikuje neznanska vztrajnost in da se kmalu vrne na svoj stari objekt, pa čeprav ji je pri tem že več-krat spodletelo. Dokaz za to mu je bil tudi primer Leontjovovega topa; okoli njega je vohljaj že Kraschejeve predhodnik in brzokone se v Berlinu ne bodo s tem kar tako sprijaznili. To je kazalo na to, da se v Berlinu močno zanimajo za dela konstruktorja Leontjova.

Kmalu potem je Larcev zvedel, da se je iste noči, ko je obiskal institut, ponesrečil Golubcov. Zadeva mu je po nečem zadisala in se mu ni zdelo verjetno, da bi bilo to zgolj naključje. Nemudoma se je lotil stvari. Zasišal je šoferja, ki je bil povozil Golubcova. Šofer — Sazonov se je pisal, ni hotel priznati, da je zakrivil

prometno nesrečo, venomer je ponavljal, da se je Golubcov sam vrpel pod avtomobil. Larcev ga je molče poslušal, preučil vse do-kaze in protidokaze. Prepričal se je, da je šofer govoril resnico. Napisal je nalog, naj postopek proti Sazonovu ustavi. Nato je vstal in iskreno stisnil roko temu skromnemu in vznemirjenemu človeku.

Zadeva s šoferjem je bila rešena. Golubcov je napravil torej samomor. Larcev se je odločil, da bo napravil preiskavo v Golub-covovem stanovanju. Že zdavnaj je prišel do zaključka, da so po-goji, ki v njih človek živi — njegova nagnjenja, način življenja in celo način oblačenja — značilni za njegovo psihološko bitost in nje-gov moralni lik, in prav zaradi tega spoznanja se je lotil pregledo-vanja Golubcovovega stanovanja s sila skrbno.

Soba je bila zapuščena in nepospravljena. Pohištvo je pokrival debel sloj prahu. Od starke, ki je stanovala v isti hiši, je Larcev zvedel, da je Golubcov poprej vedno pospravjal svojo sobo, da pa se je zapustil šele v zadnjem času.

»Zadnje dni je hodil kot v nekakšnih sanjah,« je pripovedovala starika. »Ni se več umival, pa tudi na pesem je čisto pozabil. Veste, včasih je rad zaigral na kitari in si prepeval... zdaj pa... Sam bog si ga vadi, kaj mu je rojilo po glavi.«

Larcev ji je zadal še več vprašanj in po starih odgovorih je sklepal, da je ta sprememba nastala nekako takrat, ko je doživel na Beloruski postaji svoj polom Krasche.

Tudi preiskava mu je nudila precej otipljivih dokazov. V nekem zaboji v rotornici je našel fotografski aparat »Leica«; njen ob-jektiv je bil pripravil za slikanje dokumentov. V istem zaboji je našel tudi nekaj zvrtkov drobnostnega in sila občutljivega filma »Agfa«. Takšnih filmov tedaj v Moskvi niso prodajali in jih niso imeli niti pokleni fotografi.

Med pokojnikovimi papirji je našel 18.000 rubljev in hranilno knjižico s 27.000 rublji, od katerih je bilo 21.000 zabeleženih v zad-njem mesecu in pol dni. Tudi to je zaslužilo pozornost. Naposled je v zaboji za smeti, ki je stal na dvorišču, našel koščke starih fotografij. Larcev jih je pobral in jih dal na restavracijo. Izkazalo se je, da je na njih sam Golubcov in še nekaj drugih obrazov. Vsi so bili v uniformah belogardistične protivojske armade. Larceva je posebno pritegnila fotografija, na kateri je bil Golubcov slikan skupaj z belogardističnim generalom. Uspeli so ga identificirati. Bil je Denjkinov general Golubcov.

Zadeva se je jela razmotavati. Vedno bolj je postajalo jasno, da je bil »stari Capajev« sin veleposestnika in oficir Denjkinove

protivojbečevalne službe, pravi nečak generala Golubcova, ki je po podatkih, s katerimi so razpolagali v arhivu, živel v Berlinu in je bil povezan z nemško vohunsko službo.

Tako so naposled le ugotovili, da je bil »Petrovič« agent go-spoda Krascheja in da je prav on fotografiral dokumente iz Le-ontjovove blagajne.

VOJNA

Minil je maj in začelo se je poletje. Tega leta je prišlo s hitrimi koraki. Po obilnem pomladanskem deževju je na poljih dozorevala bogata žetev. Zdelo se je, ko da vse obeta srečno in bogato leto. Vso deželo je prevevala vlna miroljubnega dela. Na kolhoznih pol-jih so rohnili traktorji. Tne bele noči so zadisale nad Leningra-dom, na večer so hrumeli stadioni in parki v Moskvi, na stotine ljudi je bilo na letnih dopustih, v gledališčih so pripravljali nove premiere, v paviljonih filmskih studijev so snemali nove filme...

Vsa dežela je živela svoje navadno in vsakdanje življenje.

Prav v teh prvih junjskih dneh so Nemci dokončevali svoje zadnje priprave. Stosedemset nemških divizij se je primaknilo k mejam Sovjetske zveze. Hitler je hotel na vsak način zabrisati svoje verolomne načrte. Preko Ribbentropa je dal ambasadorju von Schulenburgu nalog, naj začne z vrsto posvetovanj in naj predlaga nove predloge, ki naj bi dajali vtis, da Nemčija ni le zvesta sovjetsko-nemškemu paktu iz leta 1939, marveč da namerava svoje gospo-darske stike s Sovjetsko zvezo še razširiti.

Ceravno je von Schulenburg vedel, da se približuje vojna z vsa-kim dnem, je vendarle opravil vestno in natančno nalogo, ki jih je bil dobil. Napravil je vse potrebne obiske, marsikaj predlagal in marsikaj zagotavljal. O točnem datumu začetka vojne ni bil obve-ščen, vendar je po več simptomih uganil, da bo zdaj zdaj odbilo dvanaesto uro.

Svoj nemir je delil Schulenburg le z ženo. Dejal ji je, naj pre-vidno, tako da ne bi opazila služkinja, pripravi vse za iznenadni odhod. Pripravi naj kovečke in najbolj potrebne stvari. V nočni tišini je sam jel urejati svoj arhiv in metal v ogenj vse odvečne dokumente, svoje beležke in kopije službenih pism.

Ko ji je dejal, naj se pripravi za nenadni odhod — govorila sta šepetaje, čeravno sta bila v svojem stanovanju — je žena gospoda von Schulenburga pobledela kot zid in tiho zajokala. Ni razumela, da je to v zvezi z bližajočo se vojno, marveč se ji je dozdevalo, da jo je hotel mož opozoriti na to, da bo zdaj padel v nemilost, da ga bodo odstranili s položaja in ga morebiti celo vtiaknili v kakšno koncentracijsko taborišče, o katerih so šušljali tako strašne zgodbe.